

Masteroppgave

NTNU
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Det humanistiske fakultet
Institutt for språk og litteratur

Elise Sandstedt

Kompleksitet og verbplassering i norske deklorative hovedsetninger

En studie av norsk som fremmedspråk hos voksne innlærere

Masteroppgave i Lektorutdanning i språkfag

Veileder: Kristin Melum Eide

Mai 2019

Elise Sandstedt

Kompleksitet og verbplassering i norske deklarativer hovedsetninger

En studie av norsk som fremmedspråk hos voksne innlærere

Masteroppgave i Lektorutdanning i språkfag
Veileder: Kristin Melum Eide
Mai 2019

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Det humanistiske fakultet
Institutt for språk og litteratur

 NTNU
Norwegian University of
Science and Technology

Sammendrag

I denne masteroppgaven undersøker jeg om kompleksiteten til norske deklarativer hovedsetninger, samt hjelpeverb, har betydning for verbplasseringen hos språkbrukere med norsk som fremmedspråk. Resultatene som presenteres i oppgaven kommer fra en undersøkelse hvor informanter med ulik språkbakgrunn besvarte et skriftlig spørreskjema bestående av grammatikalitetsvurderinger. I tillegg blir det gjort et forsøk på å undersøke om det kan observeres en forskjell i informantenes oppfatning av, og produksjon av, verbplassering. Resultatene fra undersøkelsen viser at informantene skiller mellom V2 og V3 i mye større grad for setninger med finitt hjelpeverb enn setninger med finitt hovedverb. I tillegg viser resultatene at informantene skiller tydeligere på verbplasseringen i setninger med pronominalt subjekt i forfelt, enn setninger med nominalt subjekt i forfelt.

Nøkkelord: norsk som fremmedspråk, norsk som andrespråk, tredjespråk, V2-regelen, verbplassering, forfelt, informanter, grammatikalitetsvurderinger

Abstract

In this master thesis, I examine whether the complexity of Norwegian declarative sentences, as well as auxiliary verbs, is of importance for the verbal placement for language users with Norwegian as a foreign language. The results presented in this thesis come from a survey in which informants with different language background answered a written questionnaire consisting of grammaticality judgements. In addition, an attempt is made to investigate whether a difference can be observed in the informants' perception of, and production of, verbal placement. The results from the survey show that the informants distinguish between V2 and V3 to a much greater extent for sentences with finite auxiliary verbs than sentences with finite main verbs. In addition, the results show that the informants more clearly distinguish the verb placement in sentences with a pronominal subject in front, than sentences with a nominal subject in front.

Keywords: Norwegian as a foreign language, Norwegian as a second language, third language, V2-rule, verb placement, informants, grammaticality judgements

Forord

Først og fremst vil jeg takke min veileder, Kristin Melum Eide, for din tilstedeværelse og dine bidrag i forbindelsen med denne masteroppgaven, men kanskje aller mest for dine inspirerende forelesninger og ditt enorme engasjement. Dette har fulgt meg gjennom studiet og ledet meg til dit jeg er i dag.

Til gode studievenninner, takk for at dere gjorde tiden i Trondheim uforglemmelig.

Jeg vil også rette en stor takk til kolleger og elever ved Polarsirkelen videregående skole og Rana Voksenopplæring, for at dere har lånt meg av deres tid og energi til dette prosjektet.

Aller mest vil jeg takke min fantastiske mormor og morfar. Uten dere hadde ikke dette latt seg gjøre. Tusen takk til øvrig familie og svigerfamilie, for at dere har stilt opp på dugnader og som barnepassere, i tide og utide.

Tusen takk til Ivar og Sondre, for deres raushet, tålmodighet og kjærlighet.

Mo i Rana, mai 2019

Elise Sandstedt

Innholdsfortegnelse

TABELLER	X
KAPITTEL 1 – INNLEDNING	11
KAPITTEL 2 – TEORI	13
2.1 GENERELT	13
2.2 UTVALGTE FREMMEDSPRÅKTEORIER	14
2.3 KOMPETANSE OG PERFORMANSE	19
2.4 VERBPASSERING	20
KAPITTEL 3 – METODE OG EMPIRI	24
3.1 VALG AV METODE	24
3.2 SPØRRESKJEMAENE	25
3.2.1 Personopplysninger og nivåtest	25
3.2.2 Intuisjon og grammatikalitetsvurderinger som metode	26
3.2.3 Egenproduksjon og oversettelse	28
3.2.4 Utforming av spørreskjemaene	29
3.3 INFORMANTENE	30
3.3.1 Kontrollgrupper	31
3.4 GJENNOMFØRING AV UNDERSØKELSEN	32
3.5 POTENSIELLE FEILKILDER	33
KAPITTEL 4 – RESULTAT OG DISKUSJON	35
4.1 TESTSETNINGER MED SUBJEKT I FORFELTET	35
4.2 TESTSETNINGER MED TOPIKALISERT LEDD	42
4.3 TESTSETNINGER MED HJELPEVERB	46
4.4 FYLLSETNINGER	49
4.5 CASE-STUDIE AV TO INFORMANTER MED THAI SOM MORSMÅL	50
4.6 TRANSFER FRA INFORMANTENES TIDLIGERE TILGNEDE SPRÅK	51
4.7 NORSKOPPLÆRING	53
4.8 KOMPETANSE OG PERFORMANSE	53
KAPITTEL 5 – SAMMENFATNING OG KONKLUSJON	57
FORSLAG TIL VIDERE STUDIE	60
REFERANSER	61
MASTEROPPGAVENS RELEVANS FOR LEKTORYRKET	65
VEDLEGG	66
VEDLEGG 1: NIVÅTEST	
VEDLEGG 2: OVERSETTELSESOPPGAVE	
VEDLEGG 3: SETNINGER SPØRRESKJEMA A OG C	
VEDLEGG 4: SETNINGER SPØRRESKJEMA B OG D	

Tabeller

TABELL 1 – FORDELING GRAMMATIKALITETSVURDERINGER	30
TABELL 2 – GJENNOMSNISSLIG VURDERING AV SETNINGER MED SUBJEKT I FORFELT	36
TABELL 3 – POENGFORDELING GRAMMATIKALITETSVURDERINGER	37
TABELL 4 – SAMLET POENGSUM KATEGORIER MED SUBJEKT I FORFELT	38
TABELL 5 – GJENNOMSNISSLIG VURDERING AV ULIKE KOMBINASJONER MED SUBJEKT I FORFELT	40
TABELL 6 – GJENNOMSNISSLIG VURDERING AV SETNINGER MED TOPIKALISERT LEDD	42
TABELL 7 – SAMLET POENGSUM KATEGORIER MED TOPIKALISERT LEDD	43
TABELL 8 – GJENNOMSNISSLIG VURDERING AV ULIKE KOMBINASJONER MED TOPIKALISERT LEDD	45
TABELL 9 – GJENNOMSNISSLIG VURDERING AV SETNINGER MED HJELPEVERB	46
TABELL 10 – SAMLET POENGSUM KATEGORIER MED HJELPEVERB	47
TABELL 11 – SAMMENLIGNING HOVEDVERB OG HJELPEVERB	48
TABELL 12 – GJENNOMSNISSLIG VURDERING FYLLSETNINGER	49
TABELL 13 – OVERSIKT RESULTATER	58

Kapittel 1 – Innledning

Med en økende globalisering i verden er det i dag langt flere mennesker som tilegner seg flere språk utover morsmålet sitt enn tidligere. Dette har skapt behov for at språkforskningen ikke bare forsker på førstespråktilegnelse, men også på andre- og tredjespråktilegnelse (Eide, 2015, s. 273). Også i Norge opplever vi en økende populasjon med innvandrere, noe som medfører et behov for å forske på norsk som fremmedspråk (Norsk Telegrambyrå, 2018; Statistisk sentralbyrå, 2018). Siden mange av innvandrerne i Norge allerede har tilegnet seg andre andrespråk, vil det i mange tilfeller være nødvendig å betrakte norsk som et tredjespråk. Dette gir opphav til å ikke bare studere norsk i et andrespråksperspektiv, men også i et tredjespråksperspektiv. I denne oppgaven velger jeg dermed å bruke terminologien *norsk som fremmedspråk*, fremfor *norsk som andrespråk*, slik at jeg lettere kan skille mellom det jeg anser som andre- og tredjespråk (Golden, Donald & Ryen, 2014).

Det er kjent at verbplassering er noe som viser seg å være vanskelig å beherske for innlærere av norsk som fremmedspråk (Eide, 2015). Det er gjort noen studier på dette område innenfor norsk som andrespråk og andre språk med tilsvarende ordstilling som den vi har på norsk, men resultatene som foreligger har så langt ikke vært entydige, og det er dermed behov for flere undersøkelser (Berggreen & Tenfjord, 2011). Det er dette som danner grunnlaget for det jeg ønsker å undersøke i denne masteroppgaven, nemlig om innholdet i forfeltet, typen verb og kompleksiteten til setningen kan ha betydning for verbplasseringen hos voksne innlærere av norsk som fremmedspråk. Helt konkret innebærer dette at jeg vil undersøke om kompleksiteten til forfeltet, både i form av subjekt og andre topikaliserede ledd, hjelpeverb og kompleksiteten til øvrige setningsledd i setningen, påvirker verbplasseringen i deklarativer hovedsetninger hos innvandrere i Norge som starter innlæringen av norsk etter 10-12 års alderen. Årsaken til at jeg vil se på innvandrere som starter innlæringen etter denne alderen, kommer jeg nærmere tilbake til i neste kapittel når jeg tar for meg *kritisk periode* for språkinnlæringen. Noen av informantene i denne oppgaven har norsk som andrespråk og noen har norsk som tredjespråk, og resultatene vil dermed kunne omfatte begge typer av informanter. Jeg ønsker også å undersøke om informantenes egne plasseringer av verb samstemmer eller avviker fra den metaspråklige intuisjonen de har om verbplassering. Dette har jeg gjort ved å teste informantenes metaspråklige intuisjon om norsk i tillegg til deres skriftlige norske tekstproduksjon.

Nedenfor gjør jeg først rede for relevant teori for oppgaven, deretter gjør jeg rede for de metodiske valgene jeg har tatt og gjennomføringen av undersøkelsen. Etter dette følger

resultatene fra undersøkelsen og en diskusjon av dem. Avslutningsvis kommer det en oppsummering og konklusjon, etterfulgt av forslag til videre forskning og denne masteroppgavens relevans for lektoryrket. Jeg har valgt å ikke inkludere en innføring i grunnleggende syntaks i denne innledningen, og jeg forutsetter dermed at leseren av denne masteroppgaven har et teoretisk grunnlag som tilsvarer Åfarli og Eide (2003).

Kapittel 2 – Teori

2.1 Generelt

I det norske språket er det slik at uansett hvilken type frase som blir tematisert eller topikalisert, det vil si uansett hvilken type frase som står fremst i setningen, vil det finitte¹ verbet alltid stå i andre posisjon i deklorative hovedsetninger. Det er dette fenomenet vi omtaler som V2-regelen, og som danner grunnlaget for det som undersøkes i denne oppgaven. Årsaken til at det er spesielt interessant å se på V2-regelen i et fremmedspråkperspektiv baserer seg på at dette har vist seg å være et fenomen som fremmedspråksinnlærere av norsk har vanskeligheter med å tilegne seg (Eide, 2015, s. 82). Det er flere ulike teorier og hypoteser som forsøker å forklare denne vanskeligheten, og jeg vil i dette kapitlet presentere noen av dem.

Før jeg går i gang med dette er det noen begreper som må avklares. Med *fremmedspråk* mener jeg alle språkene en språkbruker behersker utenom det eller de språkene som er språkbrukerens morsmål, også kalt *førstespråk* (*S1*). For denne oppgaven omfatter dette språk som er lært både innenfor og utenfor språkets hjemland. I tillegg vil jeg, når jeg snakker om fremmedspråk, skille mellom *andrespråk* (*S2*) og *tredjespråk*. For denne oppgaven omfatter begrepet *andrespråk* kun det *første* fremmedspråket en språkbruker eventuelt tilegner seg etter morsmål, og *tredjespråk* omfatter alle andre fremmedspråk som eventuelt tilegnes *etter* andrespråket, altså både *S3*, *S4*, *S5*, osv. (Eide, 2015, s. 273). Innlæringen av et fremmedspråk kan skje på ulike måter, og vi skiller gjerne mellom det som er en klasseromsstyrt innlæring med formell undervisning og det som finner sted i en naturalistisk kontekst (Berggreen & Tenfjord, 2011; Eide, 2015). For innvandrere i Norge som skal tilegne seg norsk som fremmedspråk blir det ofte en kombinasjon av formell undervisning og naturlig innlæring, i og med at mange får formell norskopplæring samtidig som de befinner seg i norsktalende omgivelser².

I en innlæringsprosess av et fremmedspråk skiller vi mellom *målspråk* og *mellomspråk*. Målspråket er det språket som skal tilegnes, mens mellomspråket er et eget språksystem som oppstår i innlæringsprosessen hos den som tilegner seg det nye språket. Mellomspråket går ofte gjennom flere endringer underveis i innlæringsprosessen, og vi kan derfor snakke om at den som lærer seg et nytt språk går gjennom flere ulike mellomspråk, eller mellomspråksvarianter, fra begynnelsen av språkinnlæringen og videre mot målspråket. Selv om innlæreren går gjennom flere mellomspråkvarianter som stadig blir

---

¹ Finitt verb er et verb i presens, preteritum eller imperativ.

² Dette kan for noen oppleves som en motsetning i tilfeller hvor de lærer bokmål eller nynorsk i klasserommet, samtidig som de befinner seg i et dialektområde som avviker fra skriftspråket og dermed får motstridende input. Dette vil jeg komme nærmere tilbake til senere i oppgaven.

mer lik målspråket, er det svært sjelden at en voksen innlærer oppnår full morsmålslik kompetanse til slutt³. Dette medfører som regel at den siste mellomspråkvarianten til innlæreren til slutt forblir uforandret og permanent, og vi sier at mellomspråket har blitt *fossilisert* (Pinker (1994) i Hamann, 2000).

Alle teoriene innenfor den generative grammatikken, som er den lingvistiske retningen og det teoretiske rammeverket denne oppgaven bygger på, antar en grunnleggende teori om at alle mennesker uten språkskader⁴ er født med en innebygd språkevne, eller språkmodul, kalt for *universalgrammatikken (UG)* (Berggreen & Tenfjord, 2011; Eide, 2015). Denne universalgrammatikken består av *prinsipper* og *parametre*, hvor prinsippene er noe som er felles for alle språk, mens parametrene er en form for «åpne» prinsipper som innstilles spesifikt til hvert enkelt språk (Berggreen & Tenfjord, 2011, s. 313). Dette medfører at når et barn lærer seg morsmålet sitt vil UG stilles inn basert på den inputen barnet får, og barnet vil i løpet av de fire første leveårene oppnå full grammatisk kompetanse i det aktuelle språket.

2.2 Utvalgte fremmedspråkteorier

Når vi ser på innlæring av fremmedspråk kan vi ikke se bort fra at innlæreren alltid kan ett eller flere språk fra før. Ut fra den kunnskapen vi har i dag om fremmedspråktilegnelse kan vi ikke med sikkerhet si hvor mye, eller på nøyaktig hvilken måte innlæringen av et nytt fremmedspråk påvirkes av tidligere tilegnede språk, men det begynner å komme en del teorier på området. To viktige begrep som dukker opp i forbindelse med fremmedspråktilegnelse er *transfer* og *aksess*. Transfer innebærer at språklige elementer overføres direkte fra et tidligere tilegnet språk, og til det språket som er under innlæring. Dette kan ofte være merkbart i språkbrukerens mellomspråk, og avhengig av om det eller de aktuelle trekkene som overføres via transfer også (tilfeldigvis) eksisterer i målspråket eller ikke, kan vi snakke om *positiv* transfer hvis det eksisterer, eller *negativ* transfer hvis ikke (Lado, 1957). I forbindelse med transfer og fremmedspråksinnlæring, er det også et annet begrep som er relevant å nevne, nemlig *hyperkorreksjon*. Hyperkorreksjon oppstår når en innlærer overdriver bruken av enkelte element eller fenomen i målspråket i mellomspråket sitt. Kupisch (2013) forklarer hyperkorreksjon med at innlæreren fremhever ulikhetene mellom tidligere tilegnede språk og målspråket, fremfor å fremheve likhetene (s. 223). Dette kan nesten sees på som en motsetning til transfer, i den forstand at resultatet fra denne hyperkorreksjonen *ikke* knyttes direkte tilbake til innlæreren tidligere tilegnede språk. Hyperkorreksjon kan dermed føre til situasjoner hvor elementer

---

³ I neste delkapittel (2.2), vil jeg drøfte ulike teorier som søker å forklare dette.

⁴ Dette gjelder egentlig for de som har ganske store språkskader også, men det kan være litt større startvansker og utfordringer.

i innlærerens mellomspråk ikke er i tråd med verken målspråket eller informantens tidligere tilegnede språk. En annen svært interessant faktor angående hyperkorreksjon, er at dette stort sett ser ut til å finne sted hos voksne flerspråklige, og ikke hos flerspråklige barn (Kupisch, 2013). En forklaring på dette er at hyperkorreksjon forutsetter at innlæreren har tidligere språk å sammenligne med. I tillegg kan det argumenteres for at hyperkorreksjon oppstår som en konsekvens av formell språkundervisning (Hubers, Trompenaars, Collin, Schepper, Hoop, 2019). Eckman, Iverson og Song (2013) har undersøkt hyperkorreksjon i fonetikken hos andrespråksinnlærere, og konkluderer med at feil basert på hyperkorreksjon ser ut til å finne sted helt i slutfasen av innlæringsprosessen.

Aksess handler om hvorvidt innlæreren har tilgang til UG i innlæringsprosessen av et fremmedspråk i voksen alder, altså i hvor stor grad innlæreren har mulighet til å endre innstilling på parameterne som allerede er stilt inn til tidligere tilegnede språk. Ulike teorier argumenterer ulikt for i hvor stor grad både transfer og aksess finner sted i innlæringsprosessen, og nedenfor vil jeg kort presentere noen av de teoriene som står sentralt innenfor andrespråkforskningen i dag.

Den første teorien jeg vil presentere er *Full Transfer Full Aksess (FTFA)* (Schwartz og Sprouse 1996). Som navnet tilsier er dette en teori som argumenterer for at andrespråksinnlæreren i løpet av innlæringsprosessen har både full transfer og full aksess. Først antas det at innlæreren har full transfer, noe som innebærer transfer av både semantisk-leksikalsk innhold, slik som for eksempel verb, substantiv og adjektiv, og funksjonelle projeksjoner, slik som for eksempel grammatiske funksjonsord og bøyningsmorfem, fra S1 til S2. Deretter argumenterer teorien for at innlæreren har full aksess, altså full tilgang til UG, på lik linje med førstespråksinnlæreren, slik at han kan justere parameterne på nytt, basert på den nye inputen han får. Denne teorien innebærer at andrespråksinnlæreren i teorien burde kunne oppnå full morsmålslik kompetanse i andrespråket sitt, og følgelig finnes det flere «hjelpeteorier» som forsøker å forklare hvorfor innlærere sjelden oppnår en slik morsmålslik kompetanse. To av disse hjelpeteoriene er *Missing Surface Inflection Hypothesis (MSIH)* (Lardiere 1998) og *Prosodic Transfer Hypothesis (PTH)* (Goad, White og Steele 2003; Goad og White 2006). Begge disse teoriene argumenterer på hver sin måte for at det er egenskaper ved innlærerens språkmodul, henholdsvis synliggjøring av bøyningssendelser og stavelsesstruktur, som på en eller annen måte forhindrer den internaliserte grammatikken i andrespråket i å synliggjøres på en morsmålslik måte.

Den andre teorien jeg vil presentere er teorien om *minimale tre* (Vainikka og Young-Scholten 1994, 1996a, 1996b). Også denne teorien argumenterer for at innlæreren har tilgang til UG, men i motsetning til *full transfer full aksess*, argumenterer *minimale tre* for at det bare er det semantisk-leksikalske innholdet som overføres via transfer. Dette innebærer at innlæreren må bygge opp de grammatiske funksjonene, slik som for eksempel hjelpeverb og tempus, ved hjelp av språklig input og UG. I følge denne teorien vil dermed innlæreren ha få funksjonelle projeksjoner i sitt første mellomspråk. Denne fasen antas å være veldig kort, men den kan muligens forklare hvorfor korrekt verbplassering potensielt ikke finner sted i begynnelsen av andrespråktilegnelsen (Eide, 2015)⁵.

Den siste teorien jeg vil presentere i denne omgangen er *Failed Functional Feature Hypothesis (FFFH)* (Hawkins og Chan 1997). Denne teorien argumenterer i likhet med *full transfer full aksess* for at andrespråksinnlæreren har full transfer fra S1 til S2, men det som skiller FFFH fra de andre to, er i hvor stor grad den mener at innlæreren har aksess, tilgang til UG. Lingvistene bak FFFH argumenterer for at ikke alle parameterne i UG kan endre innstilling under andrespråktilegnelsen, noe som innebærer at innlæreren kun kan tilegne seg et gitt grammatisk element i målspråket hvis det grammatiske elementet, med den samme parametriske innstillingen allerede eksisterer i morsmålet⁶ (Vainikka & Young-Scholten, 2009). Hvis V2-regelen er en slik parameter, kan dette være en mulig årsak til at flere innlærere av norsk som fremmedspråk har en noe avvikende verbplassering.

Det eksisterer argumenter for at V2-regelen nettopp er en slik parameter som har ulik innstilling i ulike språk: «(...) in some languages the verb raises to inflection⁷ and in others it does not. This is the typical situation of a parameter set to different values. These phenomena are therefore described by the Verb-Raising Parameter» (Hamann, 2000, s. 282). Samtidig finnes det motargumenter mot dette, og disse skyldes først og fremst at hvis vi ser på V2-regelen som noe som tilegnes gradvis, blir det vanskeligere å anse dette som en parameter som er enten av eller på (Hagen i Berggreen & Tenfjord, 2011, s. 269). Siden jeg i denne oppgaven gjennomfører en tverrsnittstudie og ikke en longitudinell studie vil det ikke være mulig å si noe om hvorvidt informantene i undersøkelsen eventuelt tilegner seg V2-regelen gradvis eller plutselig. Av hensyn til argumentene ovenfor finnes det dermed teoretiske muligheter i denne undersøkelsen både for at V2-regelen er en egen parameter, og at den ikke er det. Likevel er det viktig å poengtere at variasjon er svært

---

⁵ Det er verdt å notere seg at mange innlærere klarer å få til dette ganske bra. Det er vanligvis bare 10-15 prosent av setningene der det er feil (Selven, 2014, s. 77).

⁶ Her er det en del ulike syn innad i teorien. Noen argumenterer for at elementet må ha den samme parametriske innstillingen, mens andre argumenterer for at så lenge elementet er der, kan finjusteringen skje via input.

⁷ Inflection, I, tilsvarer det vi i den norske analysen omtaler som T i CP-TP-VP-systemet.

typisk for andrespråksinnlærere, og dermed er det nesten ingen element som kan betraktes som en parameter hvis man skal gå ut fra at de har en absolutt «av»- eller «på»-verdi.

Som jeg nevnte i kapittel 2.1 er det svært sjelden at en voksen innlærer oppnår morsmålslik kompetanse i et fremmedspråk som er tilegnet i voksen alder. Som vi så av de tre teoriene jeg presenterte ovenfor, har de alle ulike tilnærminger til hvordan andrespråksinnlæringen foregår. Likevel er det ett sentralt element innenfor dette området som jeg enda ikke har nevnt, og det er *kritisk periode*. Det eksisterer en rimelig stor enighet innenfor språkforskningen om at mulighetene for å oppnå fullstendig morsmålslik kompetanse i et språk begynner å avta drastisk etter 10-12 års alderen, hvis innlæringen starter etter denne alderen. Det er da denne tiden frem til 10-12 års alderen vi kan omtale som en kritisk periode for språktilegnelse (Eide, 2015). Selv om det er stor enighet om at en slik kritisk periode finnes, er det uenighet blant lingvister om hvilke grenser denne kritiske perioden har. Det er også teorier som gir belegg for å tro at det finnes flere ulike kritiske perioder, i ulike aldersspenn, som tar for seg ulike aspekter ved språktilegnelsen. Uansett kan vi anta at sluttresultatet i fremmedspråktilegnelsen, i tillegg til mengden av input, avhenger av i hvilken alder denne innlæringen starter. I undersøkelsen som er gjennomført i denne oppgaven har alle informantene, bortsett fra en som var 11 år, startet tilegnelsen av norsk som fremmedspråk etter denne alderen, og jeg regner dermed med at all innlæring har funnet sted *etter* den kritiske perioden.

Som jeg nevnte helt i begynnelsen av dette kapitlet har fremmedspråksinnlærere det vi omtaler som mellomspråk, og dette mellomspråket vil gjennomgå flere endringer før innlæreren når sin endelige versjon av målspråket. I løpet av denne utviklingsprosessen fra en mellomspråkvariant til en annen kan vi si at språket går gjennom en modningsprosess som viser seg å følge noen faste innlæringsløyper og -stadier (Berggreen & Tenfjord, 2011; Eide, 2015). Ovenfor har vi sett at ulike andrespråkteorier har ulike syn omkring transfer, noe som påvirker den tenkte starttilstanden for innlæringen av andrespråket, i tillegg til at teoriene også har ulike syn rundt i hvor stor grad UG er aktiv i andrespråktilegnelsen. Det er relativt stor enighet om at UG er aktiv i førstespråktilegnelsen, og selv om det eksisterer en del ulike teorier omhandlende andrespråktilegnelse viser forskning at det finnes noen paralleller mellom førstespråk- og andrespråktilegnelse, og dette skal vi se nærmere på nedenfor.

Når barn lærer norsk som førstespråk kan vi observere at de først utvikler det semantisk-leksikalske innholdet. Dette ser vi ved at verbet i setningen ikke har fått tempus og at vi heller ikke finner noe tematisering eller topikalisering, det vil si at vi ikke finner noe annet

enn subjekt fremst i setningen, noe som indikerer at de grammatiske funksjonene og setningsstrukturene ikke er utviklet enda. Etterhvert utvikles disse strukturene stegvis, og noe som er interessant her er at det ofte observeres det vi kan omtale som «ekstern negasjon» i den tidlige produksjonen hos barn. Dette innebærer at barn tar i bruk negasjon i setningen *før* de funksjonelle projeksjonene antas å være tilegnet (Berggreen & Tenfjord, 2011; Eide, 2015; Eide, 2019, s. 7).

Det er grunner til å tro at andrespråksinnlærere som starter innlæringen etter den kritiske perioden også starter med det semantisk-leksikalske innholdet. Årsaken til dette er at det ofte viser seg å mangle bøyingsmorfologi i tidlige mellomspråkvarianter, og at setningsstrukturene er enkle. Deretter kan det observeres at bøyingsmorfologien og mer komplekse strukturer utvikler seg gradvis (Eide, 2015, s. 68). Siden hjelpeverb regnes som en grammatisk funksjon er dette noe som er interessant å nevne i forbindelse med innlæringsløyper og -stadier, siden vi kan anta at hjelpeverb ikke nødvendigvis er tilegnet i innlærerens første mellomspråk (Ibid., s. 78). Det er likevel viktig å merke seg at ikke alle teorier er enige i at mangel på bøyingsmorfologi impliserer mangel på funksjonelle projeksjoner. Dette har vi blant annet sett ovenfor i presentasjonen av *full transfer full aksess*, hvor manglende bøyning på overflaten ble foreslått som en årsak til at funksjonelle projeksjoner ikke synliggjøres selv om de er internalisert i språkbrukerens mellomspråkgrammatikk. Det er også grunner til å tro at andrespråksinnlærere gjennomgår et stadium med ekstern negasjon på lik linje med førstespråksinnlærere. Dette har blitt brukt som argument for at UG er aktiv i andrespråktilegnelsen, da denne plasseringen av negasjonen som regel ikke kan knyttes direkte til hverken morsmål eller målspråk.

De teoriene som er blitt nevnt ovenfor er alle andrespråkteorier, men for mange innvandrere i Norge er det ikke tilfelle at norsk vil bli deres andrespråk (S2), men heller et tredjespråk, enten det er S3, S4, eller noe annet. En av de store teoretiske forskjellene mellom tredjespråktilegnelse og andrespråktilegnelse er at det i innlæringen av et tredjespråk finnes flere muligheter for hvor eventuell transfer stammer fra. Den kan stamme fra morsmål, andrespråk, eller muligens begge i ulike deler. Det er også tilfelle for flere innvandrere at de har mer enn ett morsmål, og dermed kan det også være uklart *hvilket* morsmål det eventuelt oppstår transfer fra. Forskning på tredjespråktilegnelse er et forholdsvis ungt fagfelt, og mange av teoriene som brukes på dette feltet er dermed oftest lett modifiserte versjoner av teorier om andrespråktilegnelse. Likevel finnes det noen egne tredjespråkteorier, slik som for eksempel *Kumulativ forsterkning, S2-status i S3-tilegnelse* og *Typologisk forrang*, og disse tre teoriene har alle noen fellestrekk. Blant annet mener alle teoriene at det er mulig å forutsi hvilket språk transfer i tredjespråktilegnelsen

stammer fra, selv om de ikke nødvendigvis er helt enige om hvilket språk det er. Alle teoriene argumenterer også for at innlæreren nyttiggjør seg alle sine tidligere tilegnede språk i innlæringsprosessen av tredjespråket. Dette innebærer blant annet at det ikke skjer noen form for overflødig innlæring, i den forstand at innlæreren ikke trenger å bruke tid på å tilegne seg trekk som allerede er tilegnet i andre språk (Jin, Eide & Busterud, 2015, s. 282). I en studie gjennomført av Bardel og Falk (2007) konkluderes det at det er transfer fra S2 som er mest dominerende i tredjespråktilegnelsen, og dette støtter argumentasjonen til teorien om *S2-status i S3-tilegnelse*, om at S2 alltid vil overgå S1 når det gjelder viktighet for tredjespråktilegnelse. Dette understreker viktigheten av å ikke bare ha informasjon om innvandrernes morsmål, men også om deres eventuelle andrespråk, da dette muligens kan påvirke norskinnlæringen i større grad enn morsmålet.

2.3 Kompetanse og performanse

Kompetanse og performanse er et begrepspar vi møter innenfor språkforskningen. Eide og Busterud (Eide, 2015) oversetter begrepene til *kunnskap* og *produksjon* mens Berggreen og Tenfjord (2011) benytter terminologien *språklig kompetanse* og *språkbruk*. Jeg vil benytte den opprinnelige terminologien, kompetanse og performanse, i denne oppgaven. Den opprinnelige fremstilling av begrepene kan føres tilbake til Chomsky (1965). Her blir kompetanse ansett som den ubeviste kunnskapen en språkbruker har om grammatikken i sine tilegnede språk, mens performanse handler om det språket som blir uttrykt og kommer til overflaten gjennom det som produseres av språklige ytringer. Ut fra denne fremstillingen ser vi at performanse kan la seg observere, mens kompetanse kan være litt vanskeligere å observere ettersom den ikke blir direkte uttrykt og heller ikke er bevisst. Dette påpeker også Eide og Busterud:

Det er den grammatiske kompetansen som er studieobjektet for det generative rammeverket, og det er primært det underliggende mentale systemet vi er interessert i å kartlegge. Et viktig spørsmål innen språkvitenskapen generelt og andrespråkforskningen spesielt dreier seg dermed om hvordan man kan få tilgang til den grammatiske kompetansen (Eide, 2015, s. 45).

Man kan tenke seg at performansen gir et direkte innsyn i kompetansen, siden det er den bakenforliggende kompetansen som står for produksjonen. De første og eldste teoriene på dette feltet argumenterer for et slikt direkte forhold mellom kompetanse og performanse, og Eide og Busterud kommer med en svært passende terminologi for disse teoriene, nemlig WYSIWYG-teorier, en forkortelse for *What you see is what you get* (Eide, 2015, s. 45, 242). I nyere tid er det kommet flere teorier som har et mer nyansert syn og argumenterer for at det i større grad er et indirekte forhold mellom kompetanse og performanse. Ett av disse argumentene stiller spørsmål ved hvordan vi kan si noe om kompetansen basert på noe som ikke blir produsert, og dermed ikke kommer til syne i performansen. Eide og Busterud illustrerer dette «misforholdet» mellom performanse og kompetanse på en god

måte ved hjelp av en legoklossmetafor. Her sammenlignes kompetansen med en eske som er fylt med et uvisst antall legoklosser i ulike og uvisse, farger og størrelser. Ut fra dette vil det være vanskelig, for ikke å si tilnærmet umulig å avgjøre hele kassens innhold basert på noen tilfeldig ferdig bygde legofigurer, i hvert fall om vi ikke vet om alle klossene er brukt (Eide, 2015).

I tillegg til dette med at produksjonen ikke illustrerer *hele* kompetansen finnes det flere kompliserende faktorer som kan føre til forstyrrelser på koblingen mellom kompetanse og performanse. For eksempel kan det være slik at en person med talefeil i sin performanse har en avvikende uttale. Dette betyr imidlertid ikke at de aktuelle ordene ikke har de riktige språklydene i personens underliggende kompetanse. Her henviser jeg leseren til Eide (2015) for mer utførlige eksempler.

2.4 Verbplassering

Som jeg nevnte i starten av dette kapitlet har norsk språk det vi kaller for V2-regel, noe som innebærer at verbet, og da nærmere bestemt det finite, tempusmarkerte verbet (om setningen inneholder flere verb), må stå i andre posisjon i hovedsetninger. V2-regelen kan være til stede både i språk som har en grunnleggende SVO⁸-struktur, slik som norsk, eller SOV-struktur, slik som tysk. Engelsk, som er et SVO-språk på lik linje med norsk, har normalt sett *ikke* V2-regel. Dette betyr at vi, uavhengig av om vi ser på SVO-språk, SOV-språk, eller andre typer språk, kan se på V2-regelen som noe eget, uavhengig av setningens grunnstruktur. Nedenfor vil jeg illustrere dette med eksempler fra norsk, engelsk og tysk:

Norsk:

Grunnstruktur (undersetning): (Fordi) **han** ofte **kjører til jobb** på mandag (SVO)

Subjektsinitial hovedsetning: **Han** **kjører** ofte **til jobb** på mandag

Hovedsetning med topikaliserings: På mandag **kjører han** ofte **til jobb** (V2)

Engelsk:

Grunnstruktur (undersetning): (Because) **he** often **drives to work** on Monday (SVO)

Subjektsinitial hovedsetning: **He** often **drives to work** on Monday

Hovedsetning med topikaliserings: On Monday **he** often **drives to work** (*ikke-V2*)

---

⁸ SVO står for subjekt, verb og objekt, og er rekkefølgen på disse elementene i setningens grunnstruktur.

Tysk:**Grunnstruktur (undersetning):** ... weil er am Montag oft zur Arbeit fährt (SOV)**Subjektsinitial hovedsetning:** Er fährt am Montag oft zur Arbeit**Hovedsetning med topikalisering:** Am Montag fährt er oft zur Arbeit (V2)

For å analysere ordstillingen i setningene kan både CP-TP-VP-systemet og feltskjema benyttes. I forbindelse med V2-regelen møter vi på begrepet *inversjon*. Svært forenklet snakker vi om vellykket inversjon i de tilfeller hvor det finite verbet er korrekt plassert, og uriktig inversjon i de tilfeller hvor det ikke er det. I forbindelse med uriktig inversjon kan vi skille mellom *feilinvetering*, *overinvetering* og *underinvetering* (Hagen (1992) i Berggreen & Tenfjord, 2011). I denne oppgaven er det bare feilinvetering og underinvetering som er relevant, siden overinvetering kun kan finne sted i undersetninger. Feilinvetering innebærer at innlæreren har forstått at verbet skal flyttes, men ikke flytter det til korrekt posisjon. Underinvetering innebærer derimot at verbet ikke flyttes i det hele tatt, i tilfeller der det skulle ha blitt flyttet, noe som gir opphav til avvikende ordstilling.

Det er gjort flere undersøkelser om V2 og inversjon, og en studie som er spesielt interessant er en case-studie av en informant med navnet «Lena», gjennomført av Eide og Hjelde (2015). Studien har studert V2 og ikke-V2 i en variant av det norske språket som snakkes i midtvesten i USA. Selv om dette er det vi kan omtale som *nedarvingsspråk*, og ikke andrespråk/tredjespråk, er det like fullt en type flerspråklighet med norsk som ett av språkene, og derfor anser jeg dette språket som sammenlignbart med norsk som fremmedspråk i dette tilfellet. Informanten Lena er en 3. generasjons innvandrere, og det som gjør hennes resultater ekstra interessante er at hun gjør spesielt mange «feil» i forbindelse med V2-regelen. Helt spesifikt ser det ut for at V2 i forbindelse med tematisering/topikalisering er tilsynelatende helt tilfeldig. I 62% av tilfellene benytter Lena *ikke* V2, og det viser seg å være sjeldnere bruk av V2 i tilfeller med tunge forfelt (Eide & Hjelde, 2015).

Dette siste er et svært interessant funn, og det er gjennomført flere studier som undersøker akkurat dette, nemlig om det finnes pragmatiske trekk som påvirker riktig og uriktig inversjon. En av de som har forsket på dette i norsk sammenheng er Hagen (1992, 1995, 1996), her sitert fra Berggreen og Tenfjord (2011), som i en serie med artikler har forsøkt å finne et system i inversjonslæringen hos fremmedspråksinnlærere av norsk. Hagen kommer frem til at de fleste innlærerne ser ut til å etterhvert få færre problemer med feilinvetering, men at problemer med underinveteringen ser ut til å være vanskeligere å bli kvitt (Berggreen & Tenfjord, 2011, s. 268). Ut fra en gjennomgang av

korpus kommer Hagen opp med to ulike lister; en liste over trekk som ser ut til å fremme underinversjon og en liste over trekk som ser ut til å fremme korrekt inversjon. Der kan vi blant annet se at tunge foranstilte ledd, altså foranstilte ledd med et høyt antall ord, ser ut til å være underinverteringsutløsende, noe som også støtter funnene fra case-studien av «Lena».

Dessverre er det ikke slik at alle studiene som har undersøkt V2 og inversjon er like entydige i sine konklusjoner. Hagen skriver blant annet at et frekvent verb som finitt verb kan se ut til å fremme korrekt inversjon (ibid.). Dette tilbakevises av en studie som har forsket på inversjon i svensk, som med sine resultater viser at et frekvent verb som finitt verb *ikke* utelukkende kan knyttes til korrekt inversjon (Bolander, 1990, her sitert fra Berggreen og Tenfjord, 2011). I tillegg til dette mener Bolander å vise at hjelpeverb oftere inverteres korrekt enn hovedverb (Berggreen & Tenfjord, 2011, s. 274). Dette tilbakevises av Brautaset (1996, her sitert fra Berggreen og Tenfjord, 2011) som har forsket på inversjon i norsk mellomspråk og argumenterer for at typen finitte verb, altså hjelpeverb eller hovedverb, i liten grad påvirker korrekt inversjon (Berggreen & Tenfjord, 2011, s. 270). Derimot argumenterer Brautaset for at pronominale subjekt fremmer korrekt inversjon i større grad enn nominale subjekt (ibid, s. 271). Vi ser altså at selv om det eksisterer en del forskning på området, er resultatene langt fra entydige, og dette er en viktig årsak til at jeg med denne oppgaven ønsker å undersøke inversjon hos norske fremmedspråksinnlærere nærmere. Helt konkret innebærer dette at jeg undersøker om kompleksiteten til forfeltet og senere ledd i setningen, både i form av subjekt og andre ledd, samt setninger med og uten hjelpeverb, har innvirkning på voksne innlæreres verbplassering i norske deklarativer hovedsetninger. I tillegg vil jeg forsøke å se om jeg kan observere noen forskjell i informantenes kompetanse og performanse på dette området ved å sammenligne deres metaspråklige intuisjon med deres egen tekstproduksjon.

Det er også viktig å nevne at det finnes en del tidligere forskning rundt den sosiale faktoren i forbindelse med V2. Her er det gjort studier i multikulturelle samfunn i Oslo, og tilsvarende i andre land som også har V2, og resultater fra disse studiene tyder på at det ikke alltid er utilstrekkelig språktilegnelse som er årsaken til brudd på V2-regelen, men snarere kulturelle forhold som framprovoserer grammatiske konstruksjoner som bryter med V2-regel (Freywald, Cornips, Ganuza, Nistov & Opsahl, 2014; Nistov & Opsahl, 2014). Dette er ikke noe jeg vil gå videre inn på i denne oppgaven, men det er likevel viktig å være klar over at ikke alle V2-feil nødvendigvis skyldes rene grammatiske forhold.

Helt innledningsvis nevnte jeg formell undervisning og naturlig innlæring som to ulike metoder å tilegne seg et språk på. Selv om flere teorier argumenterer for at innlærerne har tilgang til UG i fremmedspråksinnlæringen i voksen alder, eksisterer det også teorier som omhandler ytre faktorer og deres påvirkning på språktilegnelsen. Blant annet formell språkundervisning nevnes som en faktor som kan blokkere innlærerens tilgang til UG. Dette kommer av at den eksplisitte innlæringen av grammatiske regler og ord kan åpne opp for at andre kognitive mekanismer «tar over» fremfor språkmodulen, og at UG dermed ikke vil aktiveres (Hamann, 2000; Berggreen & Tenfjord, 2011). Formell språkundervisning kan også skape problemer når man forsøker å avdekke informantens «naturlige» kompetanse. Dette kommer av at det kan være vanskelig å avgjøre om de vurderingene informantene gjør skyldes språkmodulen og den internaliserte grammatikken eller andre kognitive mekanismer som bare formidler innlærte regler (Berggreen & Tenfjord, 2011). I tillegg nevnte jeg også ovenfor at formell undervisning kan forårsake at innlærere hyperkorrigerer. Dette kan skje ved at innlærte grammatiske regler overføres til flere, og andre, områder enn der de opprinnelig har sitt virke (Hubers et al., 2019).

En annen ytre faktor som kan tenkes å påvirke informantens vurderinger av grammatikalitet, er kapasiteten til *arbeidsminnet*. Som jeg nevnte i starten av dette kapitlet er det antatt at mennesker har en innebygd språkmodul, universalgrammatikken. Denne kan vi se på som en form for *grammatikkmaskin* med et tilhørende arbeidsminne. Dette medfører at hvis dette arbeidsminnet blir overbelastet, vil ikke grammatikkmaskinen, UG, klare å fungere slik den skal. Forskning tyder på at store og komplekse strukturer nettopp kan gi en slik overbelastning, og det kan dermed være utslagsgivende for hvorvidt informantene klarer å anse en setning som akseptabel eller ikke (Fiebach, Schlewsy & Friederici, 2002).

Kapittel 3 – Metode og empiri

3.1 Valg av metode

Innsamling av data innenfor språkvitenskapen kan foregå på minst tre ulike måter: korpus, lingvistens egen introspeksjon og andres introspeksjon i form av informanter (Johannessen, 2003). Ved bruk av korpus kunne jeg i denne oppgaven sett på verbplasseringen i setninger med ulike kombinasjoner av lette og tunge ledd i forfeltet, lette og tunge subjekt og med eller uten hjelpeverb. Slike setninger sier likevel lite om skribentenes eller talernes kompetanse, da de bare viser performanse. Det er heller ikke gitt at jeg ville funnet setninger med akkurat de kombinasjonene av setningsledd som jeg ønsker å undersøke, i hvert fall ikke hos en og samme skribent. I tillegg er korpus en metode som vanskelig lar meg undersøke *negativ data*, det vil si å undersøke hvilke grammatiske strukturer som *ikke* godtas av informanten i dens aktuelle mellomspråk. Negativ data er noe som, på lik linje med de strukturene som godtas, er viktig for meg å undersøke. Dette kommer av at jeg i denne undersøkelsen er interessert i å både finne ut hvilke kombinasjoner av setningsledd informantene finner akseptable, og hvilke funksjoner de ikke finner akseptable. Jeg har benyttet meg av min egen introspeksjon når jeg utformet undersøkelsen som ble brukt til datainnsamlingen, men egen introspeksjon er likevel en metode som vanskelig kan gi meg svar på det jeg ønsker å undersøke. Dette skyldes først og fremst at jeg er morsmålsbruker av norsk, og dermed faller utenfor den språkgruppa som skal undersøkes. På bakgrunn av dette har jeg valgt å benytte meg av informanter og deres introspeksjon som metode for å samle inn data.

Det finnes mange ulike måter å samle inn data fra informanter på, og jeg har i arbeidet med denne oppgaven valgt å benytte meg av spørreskjema. En av fordelene med å bruke spørreskjema er at lingvisten unngår å kunne påvirke informanten under selve gjennomføringen av undersøkelsen. Ulempen med dette er at det samtidig medfører at lingvisten heller ikke får mulighet til å følge opp informantene underveis, kontrollere at de forstår spørsmålene korrekt og eventuelt veilede dem underveis (Johannessen, 2003, s. 137). Dette har jeg forsøkt å ta hensyn til ved å utforme spørreskjemaene så klart som overhodet mulig, samtidig som jeg har vært tilstede under de fleste gjennomføringene slik at jeg har fått forklart nøyte hva informantene skal gjøre og avklart eventuelle spørsmål før de går i gang. Det var viktig at så mye som mulig av informasjonen ble gitt i plenum og mest mulig likt i alle informantgruppene, slik at rammevilkårene ble så like som mulig for alle informantene.

3.2 Spørreskjemaene

Spørreskjemaene som er benyttet i denne datainnsamlingen består av fire ulike deler; personopplysninger, nivåtest, grammatikalitetsvurderinger og oversettelse. Utformingen av, og innholdet i de ulike delene blir presentert nedenfor.

3.2.1 Personopplysninger og nivåtest

Datainnsamlingen i denne masteroppgaven har vært anonym, noe som innebærer at informantene ikke har oppgitt navn eller identifikasjonsnumre på spørreskjemaet. Norsk senter for forskningsdata (NSD) påpeker at et anonymt datamateriale ikke skal inneholde opplysninger som kan identifisere enkeltpersoner hverken direkte, indirekte, via e-post/IP-adresse eller koblingsnøkkel. Jeg har derfor vært opptatt av at de spørsmålene som ble stilt i personopplysningene ikke skulle være av en slik art at enkeltindivider kunne gjenkjennes. Likevel er det slik at kombinasjonen av ulike opplysninger om språkbakgrunn ville kunne gjort det mulig å gjenkjenne enkelte informanter innad i informantgruppa hvis jeg hadde testet kun en gruppe. Dette har jeg tatt høyde for ved å gjennomføre undersøkelsen i flere ulike informantgrupper, og det skal dermed ikke være mulig å gjenkjenne enkeltindivider. Undersøkelsen ble kjørt gjennom NSDs sjekktest, og resultatet tilsa at prosjektet ikke trengte å meldes inn.

Funksjonen til personopplysningene i denne oppgaven er at opplysningene om språkbakgrunn, slik som alder, hvor lenge informanten har bodd i Norge, morsmål, andre tilegnede språk og lignende er viktige for å kunne kaste lys over de variasjonene som oppstår. Blant annet er det slik at de grammatikalitetsvurderingene en informant gjør kan være påvirket av de språkene informanten mestrer (Hårstad, Lohndal & Mæhlum, 2017, s. 140).

Så langt har det ikke vært veldig utbredt i den norske andrespråkforskningen å gjennomføre en egen test av informantenes ferdighetsnivå i målspråket (norsk), og det er dermed svært varierende i hvor stor grad dette har blitt gjennomført i tidligere forskning. I de tilfellene hvor en egen nivåtest ikke har blitt benyttet, er det ofte andre klassifiseringer, slik som de spørsmålene som stilles i personopplysningene, som brukes til å si noe om informantenes nivå. Dette resulterer i at det ofte er opplysninger som skoletrinn, antall år i landet ol. som blir benyttet til å nivådele informantene. Det kan argumenteres for at en slik inndeling ikke er nøyaktig nok, og at en egen nivåtest burde bli rutinemessig gjennomført i all eksperimentell andrespråkforskning (Tremblay, 2011). Jeg har på bakgrunn av dette valgt å inkludere en slik test i de spørreskjemaene jeg har brukt. Det er likevel viktig å påpeke at denne nivåtesten kun gir meg en indikasjon på

informantenes ferdighetsnivå, da den er alt for enkelt utformet til å kunne gi detaljerte og nøyaktige resultater. Likevel er dette bedre enn å ikke ha nivåtest i det hele tatt.

Den nivåtesten jeg valgte å bruke er utformet som en luketest, også omtalt som en Cloze-test. Selv om nivåtesten skal gi en indikasjon på informantenes ferdighetsnivå, er det likevel viktig at testen er utformet i forhold til informantenes forventede nivå. Dette er viktig for at nivåtesten skal fungere optimalt, da en luketest som passer for en informantgruppe på høyt nivå, ikke vil passe like godt for en informantgruppe på lavere nivå (Brown, 2002). Det finnes flere måter å utforme en luketest på, men jeg valgte i denne oppgaven å benytte meg av blanke luker med en tilhørende *ordbank*. Dette innebærer at alle ordene som er fjernet fra teksten ligger vedlagt i en tekstboks. Informantene skal da plassere ett ord fra tekstboksen, ordbanken, inn i hver tomme luke. Det finnes flere ulike fremgangsmåter for hvilke ord som fjernes fra den originale teksten, men jeg valgte å benytte meg av noen allerede ferdige luketekster som jeg klippet deler fra og satte sammen. Disse luketekstene kom fra tre ulike arbeidsbøker i *Migranorsk* på henholdsvis nivå A1, A2 og B1. Opprinnelig var det ikke benyttet ordbank til disse luketekstene, men jeg valgte å lage en for å forhåpentligvis gjøre testen litt enklere⁹.

3.2.2 Intuisjon og grammatikalitetsvurderinger som metode

For å best mulig kunne finne svar på hvilke verbplasseringer informantene godtok og ikke godtok, valgte jeg å benytte meg av *grammatikalitetsvurderinger* i spørreskjemaene. Dette innebærer at informantene ble presentert for en rekke setninger i spørreskjemaet som de skulle vurdere ved bruk av sin egen introspeksjon. Dette igjen innebærer at de måtte bruke sin metaspråklige intuisjon til å vurdere om de syntes setningene i spørreskjemaet var akseptable eller ikke. Ved å avdekke informantenes intuisjon i deres aktuelle mellomspråk¹⁰ håpte jeg å få innsikt i deres underliggende kompetanse.

«Det bør påpekes at ikke bare morsmålsbrukere har intuisjoner. Enhver bruker av et språk har intuisjoner om språket, selv om disse intuisjonene ikke alltid stemmer overens med intuisjonene til en morsmålsbruker» (Hårstad et al., 2017, s. 140).

Bruken av introspeksjon innenfor språkforskningen, både egen og i form av informanter, er en metode som har vært mye brukt, spesielt innenfor den formelle lingvistikken. Introspeksjon er muligens også den metoden som har møtt mest, og hardest, kritikk gjennom tiden. De som er i mot bruken av introspeksjon, og derunder grammatikalitetsvurderinger, som kilde til data i forskningsarbeid, hevder blant annet at intuisjoner ikke er til å stole på; hverken lingvistens egen intuisjon eller informanters intuisjon. En årsak til disse innvendingene ser ut til å (blant annet) bunne i at det ofte

---

⁹ Se delkapittel 3.4 om gjennomføringen av undersøkelsen for en diskusjon av dette.

¹⁰ Se kapittel 2.1 for mer informasjon om mellomspråk.

eksisterer stor variasjon i informanters intuisjon ut fra ulike kontekster (Sollid, 2005, s. 93).

Schütze (2016) er en av dem som stiller seg kritisk til hvorvidt grammatikalitetsvurderinger faktisk viser informantens kompetanse, og mener at grammatikalitetsvurderinger burde sees på som en form for performansedata. Til tross for dette har jeg i arbeidet med denne oppgaven, i mangel på andre og mindre omdiskuterte metoder, sett på grammatikalitetsvurderinger som en gyldig kilde til data om fremmedspråksinnlæreres kompetanse om verbplassering i norske deklarativer hovedsetninger. Det er fortsatt viktig å være bevisst all den kritikken metoden har fått, dette for at jeg skulle kunne ta de forhåndsregler som var nødvendige for å få så pålitelige resultater som mulig. I mange tilfeller kan setninger kreve spesifikke kontekster eller en spesiell intonasjon for å oppfattes som akseptable, og dette måtte jeg følgelig være svært bevisst på i utformingen av undersøkelsen (Hårstad et al., 2017, s. 140).

Når det kommer til vurdering av grammatikalitet er ofte en skala et hensiktsmessig verktøy. Dette for å sikre at svaralternativene blir mest mulig like for alle informantene, og at svarene blir sammenlignbare (Ibid., s. 141). Likert-skala er et verktøy som er blitt stadig mer utbredt innenfor den formelle lingvistikken. Ved bruk av Likert-skala skal informanten vurdere en setning på en tallskala, hvor lavest tall (1) betyr at setningen er uakseptabel, og høyest tall (ofte 5 eller 7) betyr at setningen er helt akseptabel. Ulempen med en skala med et odde antall svaralternativer på tallskalaen, slik som den typiske Likert-skalaen, er at det åpner opp for at informanten kan velge svaralternativet som er «i midten», noe som kanskje kan oppstå som en lettvint løsning, og sammenlignes med svaralternativet «Vet ikke». I utformingen av dette spørreskjemaet valgte jeg derfor å benytte fire svaralternativer for å tvinge informantene til å ta stilling til «mest positiv» eller «mest negativ». I stedet for å benytte tallene 1-4 valgte jeg å bruke svaralternativene «Veldig rar», «Litt rar», «Ganske bra» og «Perfekt». Dette gjorde jeg for at det ikke skulle oppstå tvil om hvilken ende av skalaen som representerte hva.

For at undersøkelsen skulle bli så pålitelig som mulig var det viktig at grammatikalitetsvurderingene besto av både testsetninger og fyllsetninger. Fyllsetningene var setninger som *ikke* inneholdt de elementene jeg undersøkte, og dermed fungerte som en kamuflering av det som ble undersøkt. Dette ble gjort for at ikke informantene skulle oppdage hva jeg så etter, og kanskje svare basert på noe annet enn intuisjon alene (ibid.). Det var dermed viktig at fyllsetningene ikke skulle være verken vanskeligere eller lettere enn testsetningene, slik at de kunne skille seg ut.

Setningene som skulle grammatikalitetsvurderes kan deles inn i tolv ulike kategorier. En kategori som besto av fire setninger med kombinasjonen lett subjekt i forfelt og verbet i andre posisjon (V2), en som besto av fire setninger med kombinasjonen lett subjekt i forfelt og verbet i tredje posisjon (V3), en med fire setninger med tungt subjekt i forfelt og V2, en med fire setninger med tungt subjekt i forfelt og V3, en med fire setninger med lett topikalisert ledd og V2, en med fire setninger med lett topikalisert ledd og V3, en med fire setninger med tungt topikalisert ledd og V2, en med fire setninger med tungt topikalisert og V3, en med fire setninger med hjelpeverb i V2 og en med fire setninger med hjelpeverb i V3. Innad i hver av de ovennevnte kombinasjonene hadde testsetningene ulik kompleksitet på senere setningsledd. Dette ble gjort for å kunne undersøke ulike kombinasjoner av kompleksiteten til forfeltet og kompleksiteten til senere setningsledd. De to siste kategoriene inneholdt fyllsetningene, hvor den ene besto av fem akseptable setninger og den andre besto av fem ikke-akseptable setninger¹¹. Dette medførte at spørreskjemaene totalt inneholdt 50 setninger som skulle grammatikalitetsvurderes, dette etter anbefaling om at tester med grammatikalitetsvurderinger for voksne ikke burde overgå 50 setninger (Mackey & Gass, 2005, s. 51).

3.2.3 Egenproduksjon og oversettelse

I tillegg til grammatikalitetsvurderingene skulle også hver informant oversette en kort tekst fra engelsk til norsk. Teksten som skulle oversettes, var en tekst på 103 ord tilsvarende nivå A1 i engelsk¹². Formålet med å bruke denne oversettelsesoppgaven var at jeg forhåpentligvis skulle få et innblikk i informantenes performanse ved å se verbplassering i bruk. Dette innebærer følgelig at man forutsetter en todelig mellom kompetanse og performanse, som det er mulig å skille mellom. Årsaken til at jeg valgte å la den egenproduserte teksten være i form av oversettelse, var at dette ga en bedre mulighet til å kontrollere innholdet i teksten, samt at det skulle bli enklere å sammenligne. Dette står i kontrast til for eksempel en fritt skrevet tekst eller opptak av muntlig samtale hvor det ofte er svært tilfeldig om de elementene lingvisten ønsker å undersøke faktisk dukker opp.

Det faktum at jeg valgte å trekke engelsk inn i undersøkelsen er ikke uten konsekvenser, da dette påvirker informantenes språkmodus, altså hvilke språk som holdes aktive i den aktuelle situasjonen (Se Lanza i Johannessen, 2003). For at engelsken ikke skulle påvirke grammatikalitetsvurderingene, ble derfor oversettelsesoppgaven plassert etter grammatikalitetsvurderingene, slik at engelsken ikke skulle bli aktivert før

---

¹¹ Her regnes akseptabiliteten ut fra hvordan en norsk morsmålsbruker ville vurdert setningen. Setningene ble testet på et knippe voksne morsmålsbrukere i norsk.

¹² Teksten kom fra nettstedet LearnEnglish Teens, et gratis nettsted laget av British Council, en internasjonal organisasjon fra Storbritannia for kulturelle relasjoner og utdanningsmuligheter.

grammatikalitetsvurderingene var unnagjort. Det er likevel ikke til å se bort i fra at den engelske ordstillingen kan ha påvirket den norske ordstillingen i oversettelsesoppgaven. Det er dermed ikke gitt at de resultatene jeg har funnet om ordstilling fra denne oppgaven ville vært de samme i tilfeller hvor informantene ble bedt om å produsere tekst i en norsk enspråklig kontekst.

En annen årsak til at det var gunstig for meg å benytte meg av både grammatikalitetsvurderinger og oversettelse for innsamling av data er *metodetriangulering*. Metodetriangulering innebærer å bruke flere ulike metoder i samme undersøkelse, noe som kan bidra til å styrke resultatenes pålitelighet. Spesielt innenfor språkvitenskapen er dette anerkjent og Sollid (2005) påpeker at «Å bruke flere metoder betyr ikke at én metode er underordna den andre, men at de supplerer hverandre, og at de svarer på ulike spørsmål i ulike faser av en undersøkelse» (s. 89). Dette underbygger at det er positivt å bruke grammatikalitetsvurderinger og oversettelse til å undersøke henholdsvis kompetanse og performanse.

3.2.4 Utforming av spørreskjemaene

Som nevnt ovenfor besto spørreskjemaene som ble benyttet i denne oppgaven av fire deler; personopplysninger, nivåtest, grammatikalitetsvurderinger og oversettelsesoppgave. Totalt ble det benyttet fire ulike spørreskjemaer i datainnsamlingen; skjema A, skjema B, skjema C og skjema D. Personopplysningene, nivåtesten og oversettelsesoppgaven var identisk i alle skjemaene, og det var dermed kun grammatikalitetsvurderingene som var ulike. Årsaken til at jeg valgte å lage fire ulike skjema med hensyn til grammatikalitetsvurderingene, var for å kunne luke ut to spesifikke feilkilder. Den første feilkilden er at setninger kan bli vurdert ut fra dens semantiske innhold fremfor grammatikk. Dette til tross for at informantene ble godt informert om at setningene skulle vurderes ut fra grammatiske forhold og ikke semantiske. Jeg prøvde å minimere denne feilkilden ved å speilvende alle setningene, noe som innebærer at setningene som var grammatikalske i to av skjemaene var ugrammatikalske i de andre to, og vice versa. Dette ble gjort for at jeg i bearbeidingen av resultatene skulle kunne oppdage om eventuelle semantiske fortolkninger av setninger kunne ha påvirket bedømmingen av akseptabilitet. En illustrering av speilvendingen kommer i tabell 1 nedenfor:

Tabell 1 – Fordeling grammatikalitetsvurderinger

Setninger funnet i skjema A og C¹³:	Setninger funnet i skjema B og D:
<p>I forrige uke spiste den gamle mannen en stor biff. (Plassert som setning nr. 7 i skjema A og setning nr. 9 i skjema C.)</p> <p>* Jenta ikke likte skrekfilmen de viste på skolen denne gangen. (Plassert som setning nr. 11 i skjema A og setning nr. 33 i skjema C.)</p>	<p>* I forrige uke den gamle mannen spiste en stor biff. (Plassert som setning nr. 7 i skjema B og setning nr. 9 i skjema D.)</p> <p>Jenta likte ikke skrekfilmen de viste på skolen denne gangen. (Plassert som setning nr. 11 i skjema B og setning nr. 33 i skjema D.)</p>

Som vi kan se av tabell 1 ovenfor, hadde setningene også ulike plasseringer i noen av spørreskjemaene. Dette ble gjort for å luke ut den andre feilkilden, nemlig at rekkefølgen til setningene skulle påvirke akseptabiliteten. I mange tilfeller kan en setning påvirke vurderingen av den neste, og ved å bruke to ulike rekkefølger på setningene som skulle grammatikalitetsvurderes ville jeg forsøke å forhindre at dette skulle påvirke resultatene. I tillegg var det slik at setningene i spørreskjemaene var tilfeldig randomisert. På grunn av dette var det greit å benytte flere skjemaer med ulik randomisering for å forhindre at noen kategorier tilfeldigvis ble mindre gunstig plassert enn andre. Siden det var 50 setninger som skulle bedømmes, er det ikke utenkelig at fokus og konsentrasjon kan ha vært varierende gjennom undersøkelsen, og samme setning kan derfor ha blitt vurdert ulikt alt etter om den kom tidlig eller sent i undersøkelsen.

3.3 Informantene

Siden jeg i denne oppgaven ønsket å undersøke generelt om kompleksiteten til setningen og hjelpeverb påvirket ordstillingen hos fremmedspråksinnlærere av norsk var det ønskelig med en variert informantgruppe slik at resultatene skulle bli så generelle som mulig, og ikke bare knyttet opp mot informanter med et gitt morsmål, en gitt oppholdstid i Norge, etc. Jeg dro dermed litt rundt på ulike skoler og i ulike klasser og samlet informanter i ulike aldre fra både voksenopplæring og i den videregående skole. I videregående skole fikk jeg rekruttert informanter både fra innføringsklasser og fra ordinære klasser på ulike studieprogram, både studieforberedende og yrkesfag. Totalt ble det samlet 33 informanter

¹³ Alle setningene som ble grammatikalitetsvurdert er vedlagt.

som deltok i undersøkelsen. Disse informantene besto av både kvinner og menn i aldersspennet 16 til 32 år og lengden på norskopplæringen de hadde hatt varierte fra fire måneder til fem år.

Totalt var det elleve ulike morsmål representert; fire informanter oppga pashto som eneste morsmål, seks informanter dari, fire informanter somalisk, fire informanter tigrinja, tre informanter arabisk, to informanter thai, en informant tysk, en informant bosnisk, en informant usbekisk og en informant kurdisk. De to siste informantene oppga to morsmål hver, henholdsvis kurdisk og arabisk, og tyrkisk og arabisk.

Alle informantene fikk spørsmål om de kunne engelsk eller ikke. Seks informanter svarte «ja» på spørsmålet, elleve informanter svarte «litt», «pittelitt» eller «veldig lite» til tross for at dette var et «ja/nei»-spørsmål. Femten informanter svarte «nei» og en informant besvarte ikke spørsmålet. Utover dette oppga atten av informantene at de behersker ett annet språk i tillegg til morsmålet(ene) sitt/sine, norsk og eventuelt engelsk. To informanter oppga at de behersket mer enn ett annet språk i tillegg og tretten informanter oppga at de ikke behersker andre språk. Blant disse tretten var det noen som svarte «ja», noen «nei» og noen «litt» på spørsmålet om de snakker engelsk. Dette medfører at det blant informantene var noen som *kun* behersker sitt eget morsmål i tillegg til det de kan av norsk. Siden oppgaven undersøker norsk som fremmedspråk hos voksne innlærere var det viktig at alle informantene begynte sin norskinnlæring etter den kritiske perioden (se kap. 2). En informant var her i grenseland da han oppga at han var 11 år ved starten av innlæringen, men jeg valgte likevel å beholde informanten som en del av informantgruppa.

3.3.1 Kontrollgrupper

Totalt gjennomførte 36 deltagere undersøkelsen for å være i kontrollgruppe. En deltager ble tatt bort da det viste seg at norsk ikke var morsmålet. Denne deltageren snakket norsk på et morsmålslikt nivå, og hadde startet innlæringen av norsk i tidlig alder. Derfor egnet heller ikke deltageren seg å bli brukt som informant, og ble fjernet fra undersøkelsen. Deltagerne i kontrollgruppa besto av både kvinner og menn i alderen 16-19 år, og ble samlet inn fra ulike alderstrinn og klasser i videregående skole. Skolen som deltakerne i kontrollgruppa var elever ved var i samme område som skolene informantene gikk ved. Dette ble gjort både av hensyn til tid i datainnsamlingen, men også for å sikre at informantene og deltagerne i kontrollgruppa befant seg i samme dialektområde. Av alle deltagerne ble det til slutt valgt ut tolv som utgjorde kontrollgruppa. Dette ble gjort da det viste seg at svarene til deltagerne var svært homogene, og det var dermed ikke nødvendig å bruke tid på å analysere unødvendig mange besvarelser. Valget av deltagere ble gjort

forholdsvis balansert i forhold til de fire ulike spørreskjemaene, men utover dette ble alle tilfeldig valgt.

3.4 Gjennomføring av undersøkelsen

I forkant av datainnsamlingen gjennomførte jeg to pilottester av skjema A og skjema B. Den første pilottesten ble gjennomført i en gruppe bestående av tre minoritetsspråklige informanter på varierende nivå, og den andre pilottesten ble gjennomført i en gruppe bestående av tre informanter på høyt norsknivå, hvorav to hadde norsk som morsmål og en hadde norsk som fremmedspråk. Årsaken til at jeg valgte de informantene jeg valgte i første pilottest, var at jeg ønsket å se hvordan undersøkelsen fungerte på minoritetsspråklige informanter på ulikt nivå, da jeg forventet at det kom til å være noe varierende nivå på informantene som skulle ta den endelige undersøkelsen. Årsaken til at jeg valgte å gjennomføre den andre pilottesten var at jeg ønsket å teste den på noen som kunne gi meg detaljert tilbakemelding på hvordan testen fungerte. Disse informantene fikk informasjon i etterkant av gjennomføringen om hva det var jeg så etter. Dermed kunne vi diskutere hvorvidt undersøkelsen fungerte etter hensikten, og om oppgaveformuleringene var tydelige nok. Her fikk jeg blant annet tilbakemelding på at noen av setningene som skulle grammatikalitetsvurderes kunne aksepteres på dialekt, men ikke på bokmål. Dette var en god tilbakemelding å få, slik at jeg kunne være bevisst på dette i analyseringen av resultatene¹⁴.

Det ble ikke gjort vesentlige endringer av spørreskjemaene etter pilottestene, men jeg merket meg at nivåtesten var mye vanskeligere enn antatt og dermed tok urimelig lang tid. Jeg kunne valgt å endre nivåtesten til en luketekst med svaralternativer, multiple-choice, i stedet for tomme luker og ordbank, da dette er bedre egnet for informantgrupper på lavere nivå (Tremblay, 2011). Jeg valgte å ikke gjøre noen endringer på nivåtesten, men endret plasseringen av den fra først til sist i spørreskjemaet. Dette gjorde jeg for å forsikre meg om at informantene skulle ha nok tid og energi til å gjennomføre grammatikalitetsvurderingene og oversettelsesoppgaven. Dette medførte dog at engelsken ble aktivert *før* nivåtesten, men jeg gjorde en vurdering av at det likevel var best å prioritere tid til de andre oppgavene.

Etter pilottestene ble undersøkelsen gjennomført seks ganger i henholdsvis fire ulike grupper med minoritetsspråklige informanter og to ulike kontrollgrupper med informanter med norsk som morsmål. Det viste seg at få informanter var gode nok i engelsk til å gjennomføre oversettelsesoppgaven, dette til tross for at den hadde passert uproblematisk

---

¹⁴ Denne problemstillingen nevnes også i forbindelse med formell undervisning og naturlig innlæring i kapittel 2.1, og vil også diskuteres nærmere i diskusjonen av resultatene.

gjennom pilottestene. Mange informanter prøvde seg på oppgaven, men flere var på et så lavt nivå at det er begrenset hvor mye den kan vektlegges. I tillegg var det stor forskjell på nivået mellom de ulike informantgruppene, noe som medførte at ikke alle gruppene fikk avsatt like mye tid til undersøkelsen, da noen grupper hadde behov for lengre tid enn andre. Det viste seg også at noen formuleringer og ord var vanskelige, og dette førte til at det ble behov for bistand av informantene underveis. Hvor stort behovet for hjelp var, varierte veldig fra informant til informant, og målet om å gjennomføre alt likt for alle informanter, samt unngå situasjoner hvor informantene kunne påvirkes, måtte dermed vike underveis i gjennomføringene. Likevel prøvde jeg å være bevisst på at informantene kun fikk hjelp til å forklare oppgaver og enkeltord, og at deres intuisjoner ikke skulle påvirkes.

I delkapittel 3.2.3 nevnte jeg språkmodus i forbindelse med den engelske oversettelsesoppgaven, men dette viste seg å være veldig aktuelt selv uten den engelske oppgaven. Flere informanter kommuniserte med hverandre på morsmål eller andre tidligere tilegnede fremmedspråk både rett før undersøkelsen og mellom de ulike oppgavene, noe som førte til at flere språk var aktivert under gjennomføringen av undersøkelsen. For de informantene som ikke brukte andre språk i løpet av gjennomføringen er det naturlig å tro at språkmodus var mer enspråklig innstilt på norsk.

3.5 Potensielle feilkilder

Som nevnt ovenfor var det svært varierende hvor mye hjelp informantene fikk underveis da det viste seg å være stor forskjell på nivået både innad i, og mellom, de ulike informantgruppene. Det ble besluttet at det viktigste var at så mange som mulig fikk fullført undersøkelsen, selv om rammevilkårene ble noe ulike, og dette kan selvfølgelig ha ført til at noen informanter har blitt mer påvirket av meg enn andre. I tillegg var det noen informanter som fikk bruke digitalt oppslagsverk til å oversette enkeltord. I utgangspunktet skulle ikke dette være problematisk, men de kan selvsagt ha sneket seg til å oversette setninger eller deler av setninger utover ordnivå.

Det kan også være andre bakenforliggende faktorer som påvirker informantenes resultater. Blant annet kan lese- og skrivevansker påvirke informanters oppfatning av, og dermed vurdering av en setning. Dette er faktorer som jeg ikke har hatt noe mulighet til å kartlegge på forhånd, og det er dermed uvisst hvor mange av informantene, om noen, som har vært påvirket av dette. Som det så vidt ble nevnt i diskusjonen av pilottestene kom det også frem at noen setninger kunne aksepteres på dialekt, men ikke på bokmål. Informantene har fått og får opplæring i bokmål, men befinner seg i et dialektområde som avviker ganske sterkt fra talt bokmål, også når det gjelder ordstilling. Følgelig kan dette

påvirke vurderingene informantene gjør. Det vil også alltid være en risiko for at noen informanter har krysset av i enkelte tilfeller uten å ha faktisk vurdert setningen.

Den siste gjennomføringen av undersøkelsen ble gjennomført uten at jeg var til stede. Den ansvarlige for gjennomføringen av undersøkelsen var til stede sammen med meg under en tidligere gjennomføring og kjente den aktuelle informantgruppa godt. Vi hadde kontakt både rett før og rett etter, noe som forsikret meg om at det ble gjennomført på beste måte, men dette må likevel nevnes som en potensiell feilkilde.

Kapittel 4 – Resultat og diskusjon

Det var primært tre element som ble undersøkt i denne oppgaven; Hvorvidt kompleksiteten i forfeltet, både i tilfeller med subjekt og topikalisert ledd, kompleksiteten til senere ledd i setningen og hjelpeverb påvirker ordstillingen i norske deklarativer hovedsetninger. I dette kapitlet vil jeg presentere de resultatene jeg har samlet inn fra undersøkelsen og diskutere dem opp mot teorien som ble presentert i kapittel 2. Resultatene fra grammatikalitetsvurderingene utgjør hoveddelen, og resultatene fra nivåtesten og oversettelsesoppgaven, for de som har gjort dem, brukes som supplerende informasjon. Personopplysningene brukes til å kaste lys over resultatene som diskuteres. Dette gjøres i noe større grad enn det som ble forventet på forhånd, siden flere informanter ikke gjennomførte nivåtesten. I utgangspunktet ville jeg primært sammenholde informasjon fra nivåtesten med grammatikalitetsvurderingene, men dette ble altså vanskeligere enn forutsett. Jeg ønsket også i denne oppgaven å undersøke om det kunne observeres en forskjell i informantenes kompetanse og performanse når det gjaldt verbplassering. Dette viste seg å bli vanskelig å besvare siden bare et fåtall av informantene gjennomførte oversettelsesoppgaven. Dette vil jeg komme nærmere tilbake til på slutten av dette kapitlet.

4.1 Testsetninger med subjekt i forfeltet

De første resultatene jeg vil se nærmere på, er grammatikalitetsvurderingene av testsetningene med subjekt i forfeltet. Her var det fire ulike kategorier med testsetninger; setninger med lett subjekt og verbet i andre posisjon (V2), setninger med lett subjekt og verbet i tredje posisjon (V3), setninger med tungt subjekt og verbet i andre posisjon (V2) og setninger med tungt subjekt og verbet i tredje posisjon (V3). De lette subjektene som ble benyttet i disse setningene var «jeg», «han», «jenta», «gutten» og «naboen», og de tunge subjektene som ble benyttet var «Den store hunden», «Gutten med den blåe buksa», «En kald og sur vind», «Den grønne traktoren», «Den brune katten», «Et stort skummelt dyr», «En grønn liten bil» og «En sort- og hvitstripet fugl». Hver kategori besto av fire testsetninger som skulle bedømmes på en firedelt skala med svaralternativene «Veldig rar», «Litt rar», «Ganske bra» og «Perfekt». Alle setningene fra de ulike kategoriene var blandet med de øvrige setningene på spørreskjemaet og rekkefølgen randomisert. Informantene ble ikke opplyst om de ulike kategoriene og/eller hva som ble undersøkt.

Tabell 2 nedenfor viser den gjennomsnittlige vurderingen av hver setning innad i de ulike kategoriene med subjekt i forfeltet. Informantenes bedømminger er fordelt på «Akseptabel» og «Ikke-akseptabel», selv om skalaen i undersøkelsen var firedelt.

Firedelingen benyttes når jeg går nærmere inn på de enkelte resultatene senere i dette delkapitlet.

Tabell 2 – Gjennomsnittlig vurdering av setninger med subjekt i forfelt

Gjennomsnittlig vurdering av setningene med kombinasjonen:	Akseptabel (Ganske bra/perfekt)	Ikke-akseptabel (Veldig rar/litt rar)
Lett subjekt + V2	76% (90%)	23% (10%)
Lett subjekt + V3	49% (0)	51% (100%)
Tungt subjekt + V2	46% (79%)	52% (21%)
Tungt subjekt + V3	43% (6%)	56% (94%)

For å regne ut prosentsatsene i denne tabellen, og i de øvrige tabellene med prosentsatser som kommer senere i oppgaven, har jeg brukt følgende formel til å regne ut hvor stor prosentandel av informantene som finner hver av setningene i den aktuelle kategorien/kombinasjonen for akseptabel:

$$\left(\text{Antall svar av svaralternativet «ganske bra»} + \text{antall svar av svaralternativet «perfekt»} \right) \div \frac{\text{Totalt antall informanter (33)}}{100}$$

Etter å ha regnet ut prosentsatsen for hver setning har jeg regnet ut gjennomsnittet av alle setningene i kategorien/kombinasjonen, det vil si jeg har lagt sammen prosentsatsene for de ulike setningene, og deretter delt på det totale antall setninger i kategorien/kombinasjonen. Det tilsvarende er gjort for å regne ut hvor mange informanter som *ikke* finner setningene i de aktuelle kategoriene/kombinasjonene akseptable, men da med svaralternativene «veldig rar» og «litt rar», i stedet. Siden samme formel er benyttet for samtlige setninger, også de setningene hvor noen informanter har unnlatt å svare, eller krysset av på flere steder, forklarer dette hvorfor prosentsatsene ikke alltid summerer til 100% for de ulike kategoriene/kombinasjonene¹⁵.

Hvis vi ser på tabell 2 ovenfor, ser vi at gjennomsnittlig tre av fire informanter (76%) aksepterer kategorien «lett subjekt i forfeltet og verbet i andre posisjon (V2)». Tallene i parentes viser resultatene til kontrollgruppa, og vi ser at gjennomsnittlig ni av ti deltakere i kontrollgruppa (90%) aksepterer samme kategori¹⁶. I kontrast til denne kategorien ser vi at det gjennomsnittlig bare er i underkant av halvparten av informantene (46%) som aksepterer en setning i kategorien «tungt subjekt i forfeltet og verbet i andre posisjon

¹⁵ Prosentsatsene til kontrollgruppa er regnet ut på tilsvarende måte, men da er det totale antall deltagere i kontrollgruppa (12) brukt i stedet for det totale antall informanter (33).

¹⁶ Hvorfor den gjennomsnittlige akseptabiliteten av setningene med denne kombinasjonen bare blir vurdert til 90% av kontrollgruppa er merkelig, men analyseringen av resultatene tyder på at det kan være slurvfeil blant deltagerne i kontrollgruppa som har utløst dette.

(V2)». Dette er til og med en noe lavere aksept enn setningene i kategorien «lett subjekt i forfeltet og verbet i tredje posisjon (V3)», som har en gjennomsnittlig aksept på 49%. Den kategorien som har den laveste gjennomsnittlige aksepten blant informantene, er «tungt subjekt i forfeltet og verbet i tredje posisjon (V3)», med et resultat på 43%. Dette kan tyde på at setningene med tungt subjekt i forfeltet, både i kombinasjon med V2 og V3, er mindre akseptable enn setningene med lett subjekt i forfeltet, både i kombinasjon med V2 og V3. Dette kan vi til dels også observere i kontrollgruppa, hvor den gjennomsnittlige akseptabiliteten av setningene i kategorien «lett subjekt i forfeltet og V2», er høyere enn for setningene i kategorien «tungt subjekt i forfeltet og V2»¹⁷.

Blant informantene utgjør hver enkelt informant omtrent 3%, og vi kan dermed se at det skiller bare én informant mellom den gjennomsnittlige aksepten av kategorien «lett subjekt i forfeltet og V3» og kategorien «tungt subjekt i forfeltet og V2», samt mellom kategoriene «tungt subjekt i forfeltet og V2» og «tungt subjekt i forfeltet og V3». Dette viser at informantene i svært liten grad skiller på verbplasseringen i setningene med tungt subjekt i forfeltet. Ut fra dette kan det dermed se ut til at Brautaset (1996) sin teori om at pronominale subjekt fremmer V2 i større grad enn nominale subjekt, får støtte fra resultatene i denne undersøkelsen.

For å gå enda nærmere inn på resultatene har hver informant fått en poengsum i hver kategori, basert på de bedømmingene informanten har gjort. Tildelingen av poeng har blitt gjort etter poengfordelingen som er vist i tabell 3 nedenfor:

Tabell 3 – Poengfordeling grammatikalitetsvurderinger

Poengfordeling grammatikalitetsvurderinger	
Svaralternativ «Veldig rar»	0 poeng
Svaralternativ «Litt rar»	0.5 poeng
Svaralternativ «Ganske bra»	1 poeng
Svaralternativ «Perfekt»	1.5 poeng

Siden hver kategori i dette tilfellet består av fire testsetninger er alle poengsummene mellom 0 og 6 poeng. Jeg antar at en informant aksepterer kombinasjonen i kategorien hvis den totale poengsummen for kategorien er over tre poeng, og at informanten *ikke* aksepterer kombinasjonen i kategorien hvis poengsummen er under tre poeng. Følgelig vil

¹⁷ En motsetning til dette er at vi kan observere at gjennomsnittlig 6% av kontrollgruppa finner kombinasjonen tungt subjekt i forfeltet og verbet i tredje posisjon akseptabel, mot 0% som finner kombinasjonen med lett subjekt i forfeltet og verbet i tredje posisjon akseptabel. Her burde det påpekes at én deltager i kontrollgruppa utgjør omtrent 8%, så vi ser at det er godt under en deltager i gjennomsnitt som finner kombinasjonen med tungt subjekt i forfeltet og verbet i tredje posisjon akseptabel. Vi kan dermed anse denne vurderingen som tilnærmet lik vurderingen av kombinasjonen med lett subjekt i forfeltet og verbet i tredje posisjon.

en poengsum på akkurat tre poeng indikere at informanten verken kan sies å akseptere eller ikke akseptere kombinasjonen¹⁸. I tabell 4 nedenfor kommer det en oversikt som viser hvor mange informanter som aksepterer (poengsum over tre), ikke aksepterer (poengsum under tre) eller verken aksepterer eller ikke aksepterer (poengsum lik tre) i de ulike kategoriene. Også her viser tallene i parentes resultatene fra kontrollgruppa.

Tabell 4 – Samlet poengsum kategorier med subjekt i forfelt

Samlet poengsum – kategorier med subjekt i forfelt				
Informanten synes kombinasjonen er	Antall informanter			
	Lett SU + V2	Lett SU + V3	Tungt SU + V2	Tungt SU + V3
... akseptabel (poengsum > 3)	26 (12)	17 (0)	11 (10)	11 (0)
... verken eller (poengsum = 3)	3 (0)	4 (0)	6 (0)	8 (0)
... ikke akseptabel (poengsum < 3)	2 (0)	11 (12)	15 (2)	12 (12)
Ikke registrert poengsum ¹⁹	2 (0)	1 (0)	1 (0)	2 (0)

Som vi kan se av tabell 4 ovenfor stemmer resultatene godt med den gjennomsnittlige vurderingen av testsetningene i de ulike kategoriene som ble gitt i tabell 2. Vi ser tydelig at det med 26 informanter er flest informanter som aksepterer kategorien «lett subjekt i forfeltet og verbet i andre posisjon (V2)», og med 2, færrest informanter som ikke aksepterer samme kategori. Deretter følger setningene i kategorien «lett subjekt i forfeltet og verbet i tredje posisjon (V3)», med det nest høyeste antallet informanter som aksepterer kombinasjonen og det nest laveste antallet som ikke aksepterer kombinasjonen, med henholdsvis 17 og 11 informanter. Det er 11 informanter som aksepterer kategorien «tungt subjekt og verbet i andre posisjon (V2)», og 11 informanter som aksepterer kategorien «tungt subjekt og verbet i tredje posisjon (V3)». Det er dermed tydelig å se at det er flere informanter som aksepterer setningene med kombinasjonen av lett subjekt i forfeltet og verbet i tredje posisjon enn kombinasjonen med tungt subjekt i forfeltet og verbet i andre posisjon. Videre er det svært interessant å observere at det er nøyaktig like mange informanter som aksepterer setningene med tungt subjekt og verbet i andre posisjon som setningene med tungt subjekt og verbet i tredje posisjon. Dette bekrefter antagelsene basert på resultatene i tabell 2, nemlig at setninger med tungt subjekt i forfeltet generelt er vanskeligere å akseptere enn setninger med lett subjekt i forfeltet, uavhengig av verbplassering, samt at informantene skiller mindre på

¹⁸ Det finnes svært mange ulike måter å måle hvorvidt et trekk anses som tilegnet eller ikke. Det finnes en god del ulike tall på dette i litteraturen, men mange av dem er beregnet på produksjonsdata og ikke for introspeksjon. Jeg har dermed valgt å benytte egne tall tilpasset spesifikt til denne undersøkelsen. Se Busterud (2014, s. 246) og referansene der.

¹⁹ Noen av informantene har ikke svart på alle fire setningene i hver kategori, og dermed ikke kunnet få en samlet poengsum.

verbplasseringen i setninger med tungt subjekt i forfeltet enn i setninger med lett subjekt i forfeltet. Ser vi på resultatene fra kontrollgruppa, ser vi at det er to deltagere som ikke finner kombinasjonen med tungt subjekt og verbet i andre posisjon akseptabel. Dette kan også bekrefte det informantenes resultater viser, nemlig at setninger med tungt subjekt generelt er vanskeligere å akseptere enn setninger med lett subjekt.

Ser vi nærmere på tabell 4, kan vi se at det for begge kombinasjonene med lett subjekt er flere informanter som finner setningene akseptable enn ikke akseptable. Dette er ikke tilfelle for kombinasjonene med tungt subjekt, hvor vi kan se at informantene er tilnærmet likt fordelt mellom akseptabel og ikke akseptabel, med en liten overvekt mot ikke akseptabel. Dette viser at det er større enighet blant informantene i vurderingen av setningene med lett subjekt i forfeltet enn i vurderingen av setningene med tungt subjekt i forfeltet.

Siden det er bare to informanter som ikke aksepterer setningene med lett subjekt og verbet i andre posisjon, er det interessant å se nærmere på akkurat disse to informantene. Den ene av disse to aksepterer *ingen* av de fire kategoriene med subjekt i forfeltet, og denne informanten vil jeg dermed komme nærmere tilbake til i senere delkapittel. Den andre informanten som ikke aksepterer denne kategorien, aksepterer heller ikke kategorien «tungt subjekt og verbet i andre posisjon (V2)». For kategorien «tungt subjekt og verbet i tredje posisjon (V3)» får informanten en poengsum på akkurat tre poeng, mens kategorien «lett subjekt med verbet i tredje posisjon (V3)» aksepteres. Denne informantens morsmål er kurdisk, et språk som har en grunnleggende SOV-struktur²⁰, noe som, hvis vi går ut i fra transfer fra morsmål til norsk, kan forklare hvorfor informanten *ikke* aksepterer testsetningene med verbet i andre posisjon. Dette forklarer likevel ikke helt hvorfor informanten da ikke også aksepterer kombinasjonen med tungt subjekt og V3. Dette kan muligens forklares ut fra samme argument som ble brukt ovenfor; nemlig at setninger med tungt subjekt generelt er vanskeligere å akseptere enn setninger med lett subjekt. Alternativt kan vi vurdere om det muligens er snakk om transfer fra informantens tidligere tilegnede S2, som i dette tilfellet er tyrkisk. Selv om tyrkisk ofte bruker SOV-ordstilling, på lik linje med kurdisk, har tyrkisk det vi kan omtale som fri ordstilling. Dette innebærer at ordstillingen kan variere alt etter hva som vektlegges mest i setningen. Kanskje kan transfer fra tyrkisk dermed ha påvirket informanten til at den aksepterer noen setninger med tungt subjekt og verbet i tredje posisjon, og andre ikke. For kategoriene med topikalisert ledd viser resultatene til denne informanten stort sett det samme. Informanten aksepterer begge kategoriene med verbet i tredje posisjon, aksepterer ikke kategorien med tungt forfelt og verbet i andre posisjon og har en poengsum på tre poeng

---

²⁰ Informasjon om de ulike språkene i denne oppgaven er hentet fra www.ethnologue.com

for kategorien med lett forfelt og verbet i andre posisjon. På grunn av dette virker det sannsynlig at informanten påvirkes av transfer av SOV-ordstilling, enten det kommer fra morsmål eller S2.

Et annet element som kan være årsaken til at informanten som diskuteres i avsnittet over, og andre informanter, aksepterer noen, men ikke andre setninger innad i samme kategori vil jeg gå nærmere inn på her. Innenfor hver kategori med subjekt i forfeltet inneholdt halvparten av testsetningene få eller enkle setningsledd og halvparten tyngre eller flere setningsledd i resten av setningen. Dette var for å se om ulike kombinasjoner av lett/tungt subjekt i forfeltet og lette/tunge setningsledd kunne ha påvirkning på verbplasseringen. Den gjennomsnittlige vurderingen av hver av disse kombinasjonene innad i de ulike kategoriene viser at det i hovedsak er noen få kombinasjoner som skiller seg ut fra resten. Disse kombinasjonene er markert med kursiv i tabell 5 nedenfor.

Tabell 5 – Gjennomsnittlig vurdering av ulike kombinasjoner med subjekt i forfelt

Gjennomsnittlig vurdering av setninger med ...	Akseptabel	Ikke-akseptabel
<i>Lett subjekt i forfelt + V2 med lette/få setningsledd</i>	86.5% (100%)	10.5% ²¹ (0%)
<i>Lett subjekt i forfelt + V2 med tunge/flere setningsledd</i>	65% (79%)	35% (21%)
Lett subjekt i forfelt + V3 med lette/få setningsledd	51.5% (0%)	48.5% (100%)
Lett subjekt i forfelt + V3 med tunge/flere setningsledd	46% (0%)	53% (100%)
Tungt subjekt i forfelt + V2 med lette/få setningsledd	42% (79%)	56% (21%)
Tungt subjekt i forfelt + V2 med tunge/flere setningsledd	50% (79%)	49% (21%)
Tungt subjekt i forfelt + V3 med lette/få setningsledd	52% (4%)	48% (96%)
<i>Tungt subjekt i forfelt + V3 med tunge/flere setningsledd</i>	33% (8%)	65% (92%)

Som vi kan se av tabell 5 er det tydelig at kombinasjonen med lett subjekt i forfeltet, verbet i andre posisjon og lette/få setningsledd er den setningskombinasjonen som gjennomsnittlig flest informanter finner akseptabel. Deretter følger kombinasjonen med lett subjekt i forfeltet, verbet i andre posisjon og tunge/flere setningsledd. Dette er på ingen måte overraskende siden vi har sett, både i tabell 2 og tabell 4, at kategorien med lett subjekt i forfeltet og verbet i andre posisjon er den kombinasjonen som aksepteres av

²¹ Tallene summerer ikke alltid til 100%. Dette gjelder både for informantene og kontrollgruppa. Årsaken til dette kommer av at noen informanter/deltagere har unnlatt å svare på enkelte setninger, og noen har krysset av flere svaralternativer på enkelte setninger. For en forklaring av hvordan dette er regnet ut, les under tabell 2.

flest informanter. Likevel er det interessant å observere at det i kategorien med lett subjekt i forfelt og V2, utgjør en forskjell for setningens akseptabilitet om setningsleddene som kommer senere i setningen er lette eller tunge. I kontrast til dette er det også interessant å observere at i kategorien med lett subjekt i forfeltet og V3, samt kategorien med tungt subjekt i forfeltet og V2, ser det *ikke* ut til at setningens akseptabilitet blir påvirket i like stor grad av senere setningsledd. Helt til sist kan vi observere at den kombinasjonen som færrest informanter aksepterer er setningene med tungt subjekt i forfeltet, verbet i tredje posisjon og tunge/flere setningsledd. Her ser vi at denne kombinasjonen har en betydelig lavere gjennomsnittlig aksept enn kombinasjonen med tungt subjekt i forfeltet, verbet i tredje posisjon og lette/få setningsledd.

Hvis vi ser nærmere på resultatene til kontrollgruppa, ser vi tydelig de samme tendensene. Samtlige deltagere aksepterer kombinasjonen med lett subjekt i forfeltet, verbet i andre posisjon og lette/få setningsledd. Dette stemmer godt overens med resultatene fra informantene som sier at denne kombinasjonen er den med gjennomsnittlig høyest akseptabilitet. Deretter kan vi se at de øvrige tre kombinasjonene med verbet i andre posisjon alle har gjennomsnittlig like høy akseptabilitet på 79%. Vi kan også tydelig se at ingen av kombinasjonene med lett subjekt i forfeltet og verbet i tredje posisjon aksepteres. Noe som er oppsiktsvekkende, er at 4% av kontrollgruppa finner kombinasjonen med tungt forfelt, verbet i tredje posisjon og lette/få setningsledd for akseptabel, mens 8% finner kombinasjonen med tungt forfelt, verbet i tredje posisjon og tunge/flere setningsledd for akseptabel. Dette strider tilsynelatende mot det vi har sett tidligere, nemlig at setningene med tungt subjekt i forfeltet generelt har en lavere aksept enn setninger med lett subjekt i forfeltet, samt resultatet fra informantgruppa som antyder at setningene med tungt forfelt, verbet i tredje posisjon og tunge/flere setningsledd har en lavere aksept enn de tilsvarende setningene med lette/få setningsledd. Vi har sett i tabell 4 at ingen av deltakerne i kontrollgruppa aksepterer kategorien med tungt subjekt og verbet i tredje posisjon, men likevel viser den gjennomsnittlige vurderingen av setningene at noen finner setningene akseptable²². En mulig forklaring kan være at tungt subjekt i forfeltet ikke bare gjør setningene mindre akseptable, men at det gjør korrekt verbplassering generelt vanskeligere. Dermed kan det, for deltakerne i kontrollgruppa, være vanskeligere å gjøre en «korrekt» bedømming av setninger med tungt subjekt i forfeltet. Vi ser også at den siste kombinasjonen i tabell 5, som har tunge/flere setningsledd har den høyeste aksepten blant kontrollgruppa av alle kombinasjonene med verbet i tredje posisjon. Dette kan

---

²² Som jeg nevnte i forbindelse med tabell 2 utgjør én deltager i kontrollgruppa omtrent 8% og vi ser dermed at det gjennomsnittlig er snakk om en halv deltager, og en deltager som aksepterer kombinasjonene med henholdsvis tungt subjekt + V3 med lette/få setningsledd, og tungt subjekt + V3 med flere/tyngre setningsledd.

muligens begrunnes med at tunge/flere setningsledd gjør korrekt verbplassering *enda* vanskeligere (ref. begrensninger i arbeidsminnet, kap. 2.4).

4.2 Testsetninger med topikalisert ledd

De neste resultatene jeg vil ta for meg er grammatikalitetsvurderingene av testsetningene med topikalisert ledd. Også disse testsetningene kan deles inn i fire ulike kategorier bestående av fire testsetninger hver, nemlig «Lett forfelt og verbet i andre posisjon (V2)», «Lett forfelt og verbet i tredje posisjon (V3)», «Tungt forfelt og verbet i andre posisjon (V2)» og «Tungt forfelt og verbet i tredje posisjon (V3)». De lette forfeltene som ble benyttet i disse setningene var «På mandag», «Om tre uker», «I forrige uke», «Til neste år», «Neste uke», «For to dager siden», «Forrige uke» og «I fjor». De tunge forfeltene som ble benyttet var «Hver kveld før jeg legger meg», «Når det er skikkelig kaldt ute», «Siden grønnsaker er sunt», «Når julenissen kommer», «Noen dager i uka», «Fordi det er tomt for mat hjemme», «Fordi de elsker film» og «Siden påsken kom så sent i år».²³ Alle testsetningene i disse kategoriene ble vurdert etter samme skala som testsetningene med subjekt i forfeltet, nemlig «Veldig rar», «Litt rar», «Ganske bra» og «Perfekt». Tabell 6 nedenfor viser den gjennomsnittlige fordelingen av svar per testsetning i de ulike kategoriene.

Tabell 6 – Gjennomsnittlig vurdering av setninger med topikalisert ledd

	Akseptabel (<i>Ganske bra/perfekt</i>)	Ikke-akseptabel (<i>Veldig rar/litt rar</i>)
Lett topikalisert ledd + V2	67% (98%) ²⁴	32% (2%)
Lett topikalisert ledd + V3	63% (10%)	37% (90%)
Tungt topikalisert ledd + V2	53% (83%)	46% (21%)
Tungt topikalisert ledd + V3	56% (4%)	43% (98%)

I tabell 6 ser vi litt av de samme tendensene som i tabell 2. Setningene med lett forfelt og verbet i andre posisjon har den høyeste gjennomsnittlige aksepten både hos informantene og i kontrollgruppa, med henholdsvis 67 og 98 prosent. Vi ser også at informantene har en gjennomsnittlig høyere aksept for setningene med lett forfelt og verbet i tredje posisjon enn kombinasjonene med tungt forfelt, uavhengig av om verbet står i andre eller tredje

²³ En stor glipp i utformingen av undersøkelsen førte til at ett av forfeltene i kategorien «Lett forfelt» (For to dager siden), og ett i kategorien «Tungt forfelt» (Noen dager i uka) var omtrent like komplekse. Det ble i etterkant vurdert at dette ikke hadde altfor stor innvirkning på resultatene, og setningene ble dermed ikke fjernet fra resultatene.

²⁴ For en forklaring av hvordan prosentene er regnet ut, og hvorfor de ikke alltid summerer til 100%, se under tabell 2.

posisjon. Enda en likhet mellom kategoriene med topikalisert ledd og kategoriene med subjekt i forfeltet, er at den gjennomsnittlige vurderingen av setningene med tunge forfelt er omtrent lik for kombinasjonene som har verbet i andre posisjon og kombinasjonene som har verbet i tredje posisjon. Til tross for flere likheter mellom resultatene i tabell 2 og 6 er det også noen ulikheter. Vi kan se at det er større forskjell mellom setningene med tungt topikalisert ledd og setningene med lett topikalisert ledd og V3, enn det var mellom setningene med tungt subjekt i forfeltet og setningene med lett subjekt og V3. I tillegg er det betydelig mindre forskjell mellom kategoriene med lett topikalisert ledd og verbet i andre og tredje posisjon, enn det det var mellom kategoriene med lett subjekt i forfeltet og verbet i andre og tredje posisjon. Hvis vi helt direkte sammenligner tabell 6 og 2 ser vi også at foruten kombinasjonene som har lett forfelt (både subjekt og topikalisert ledd) og verbet i andre posisjon, har setningene med topikalisert ledd en generelt høyere gjennomsnittlig akseptabilitet enn setningene med subjekt i forfeltet hos informantene, men ikke hos kontrollgruppa.

På samme måte som for testsetningene med subjekt i forfeltet har informantene fått en poengsum for hver kategori med testsetninger med topikalisert ledd. Poengsummen regnes ut på samme måte med 0 poeng for svaralternativet «Veldig rar», 0.5 poeng for svaralternativet «Litt rar», 1 poeng for svaralternativet «Ganske bra» og 1.5 poeng for svaralternativet «Perfekt». Poengfordelingen er lik for alle kategoriene, altså gir svaralternativet «Perfekt» ett og et halvt poeng både for testsetninger med verbet i andre posisjon og for testsetninger med verbet i tredje posisjon. Poengsummen har altså ingen direkte tilknytning til informantenes resultat sett opp mot hva som er grammatisk korrekt i det norske språket.

Fordelingene av informantenes poengsummer i kategoriene med tungt og lett topikalisert ledd sees i tabell 7 nedenfor:

Tabell 7 – Samlet poengsum kategorier med topikalisert ledd

Samlet poengsum – kategorier med topikalisert ledd				
Informanten synes kombinasjonen er ...	Antall informanter			
	Lett forfelt + V2	Lett forfelt + V3	Tungt forfelt + V2	Tungt forfelt + V3
... akseptabel (poengsum > 3)	20 (12)	22 (1)	16 (9)	16 (0)
... verken eller (poengsum = 3)	9 (0)	3 (0)	4 (2)	3 (0)
... ikke akseptabel (poengsum < 3)	3 (0)	7 (11)	12 (1)	12 (12)
Ikke registrert poengsum	1 (0)	1 (0)	1 (0)	2 (0)

Det som kanskje er mest påfallende med resultatene fra tabell 7 ovenfor, er at det er flest informanter som aksepterer kategorien med lett forfelt og verbet i tredje posisjon (V3). Dette til tross for at den gjennomsnittlige vurderingen av setningene i de ulike kategoriene i tabell 6, viser at flest informanter aksepterer kategorien med lett forfelt og verbet i andre posisjon (V2). Selv om det er flere informanter som aksepterer kategorien «lett forfelt og verbet i tredje posisjon (V3)» enn kombinasjonen «lett forfelt og verbet i andre posisjon (V2)» ser vi at det samtidig er flere informanter som *ikke* aksepterer kategorien med lett forfelt og V3 enn kategorien med lett forfelt og V2. Det er også svært interessant å observere at det er nøyaktig like mange informanter som aksepterer begge kategoriene med tungt forfelt *og* nøyaktig like mange informanter som ikke aksepterer de to kategoriene. Ut fra tabell 7 ser vi igjen at det virker som om setninger med topikalisert ledd generelt gjør det vanskeligere for informantene å skille mellom om verbet står i andre eller tredje posisjon, uavhengig av om forfeltet er lett eller tungt.

Av de tre informantene som ikke aksepterer kategorien «lett topikalisert ledd og verbet i andre posisjon (V2)» finner vi igjen den ene informanten som ikke aksepterte noen av kategoriene med subjekt i forfeltet. Denne informanten vil jeg dermed gå nærmere inn på i et eget delkapittel, delkapittel 4.5. Av de andre to informantene som heller ikke aksepterer kategorien med lett topikalisert ledd og V2, er en av dem vanskelig å si noe mer om i denne sammenhengen. Dette kommer av at informanten hadde hoppet over første side med grammatikalitetsvurderinger i spørreskjemaet, og det mangler dermed en del vurderinger som gjør at informanten ikke har fått poengsum i alle kategoriene. Det blir dermed vanskelig å se et mønster i informantens svar, men av de kategoriene informanten har fått en poengsum i, aksepterer informanten lett topikalisert ledd og verbet i tredje posisjon og lett subjekt med verbet både i andre og tredje posisjon, mens informanten ikke aksepterer tungt subjekt med verbet i andre posisjon.

Den tredje og siste informanten som ikke aksepterer kategorien «lett topikalisert ledd og verbet i andre posisjon (V2)» skal jeg se litt nærmere på her. Denne informanten aksepterer verken lett eller tungt topikalisert ledd med verbet i andre posisjon, men aksepterer de tilsvarende kategoriene med verbet i tredje posisjon. Samme informant aksepterer lett subjekt i forfelt med verbet i både andre og tredje posisjon, men aksepterer ingen kategorier med tungt subjekt i forfelt. Disse resultatene samsvarer godt med mye av det vi har sett så langt; informanten aksepterer kategorien med lett subjekt i forfeltet og verbet i andre posisjon, som er den kategorien som har den gjennomsnittlig høyeste aksepten. I tillegg aksepterer informanten lett subjekt i forfeltet og verbet i tredje posisjon, men ingen av kategoriene med tungt subjekt i forfeltet. Dette støtter resultatene om at tungt subjekt i forfeltet er vanskeligere å akseptere enn lett subjekt i forfeltet, uavhengig

av verbplassering. Selv om informanten ikke aksepterer noen kategorier med tungt subjekt i forfeltet, aksepterer informanten kategorien med tungt topikalisert ledd og verbet i tredje posisjon. Dette stemmer også med det vi har sett, nemlig at kategoriene med tungt topikalisert ledd generelt ser ut til å være lettere å akseptere enn kategoriene med tungt subjekt i forfeltet. Det kan stilles spørsmål ved hvorfor informanten ikke aksepterer kategoriene med lett og tungt topikalisert ledd i kombinasjon med V2, siden resultatene så langt tilsier at det skal være vanskeligere å skille mellom V2 og V3 i setningene med topikalisert ledd, enn i setningene med subjekt i forfeltet. Dette kan muligens begrunnes ut fra informantens morsmål og andrespråk, tigrinja og amharisk, som begge har en grunnleggende SOV-struktur, eventuelt kan det være at informanten hyperkorrigerer i noen kategorier.

På lik linje med kategoriene med subjekt i forfeltet kan også kategoriene med topikalisert ledd deles i to. I hver kategori er det to setninger med lett subjekt og to setninger med tungt subjekt. De gjennomsnittlige vurderingene av de to setningene av hver kombinasjon er gitt i tabell 8 nedenfor, og også her er de resultatene som skiller seg ut markert med kursiv:

Tabell 8 – Gjennomsnittlig vurdering av ulike kombinasjoner med topikalisert ledd

Gjennomsnittlig vurdering av setninger med ...	Akseptabel	Ikke-akseptabel
<i>Lett topikalisert ledd + V2 med lett subjekt</i>	82% <i>(100%)²⁵</i>	17% (0%)
Lett topikalisert ledd + V2 med tungt subjekt	53% (96%)	47% (4%)
Lett topikalisert ledd + V3 med lett subjekt	65% (12%)	35% (88%)
Lett topikalisert ledd + V3 med tungt subjekt	61% (8%)	39% (92%)
Tungt topikalisert ledd + V2 med lett subjekt	61% (88%)	38% (17%)
Tungt topikalisert ledd + V2 med tungt subjekt	45% (79%)	53% (25%)
Tungt topikalisert ledd + V3 med lett subjekt	67% (8%)	35% (96%)
Tungt topikalisert ledd + V3 med tungt subjekt	45% (0%)	52% (100%)

Ikke uventet ser vi at kombinasjonen med lett forfelt, verbet i andre posisjon og lett subjekt har den høyeste aksepten, både hos informantene og hos kontrollgruppa med henholdsvis 82 og 100 prosent. I motsetning til de resultatene vi så i tabell 5 med subjektet i forfeltet, ser vi at kombinasjonen med lett topikalisert ledd, verbet i andre posisjon og tungt subjekt, ikke har den nest høyeste gjennomsnittsaksepten hos informantene. Ut fra tabell 8 er det tydelig å se at informantene i liten grad skiller mellom V2 og V3. Dette ser vi spesielt godt

²⁵ For en forklaring av hvordan prosentene er regnet ut, og hvorfor de ikke alltid summerer til 100%, se under tabell 2.

ved at kombinasjonen med tungt topikalisert ledd, verbet i andre posisjon og tungt subjekt har nøyaktig samme gjennomsnittlige akseptabilitet som kombinasjonen med tungt topikalisert ledd, verbet i tredje posisjon og tungt subjekt. Det vi også kan se er at det i samtlige kategorier med topikalisert ledd er en gjennomsnittlig høyere akseptabilitet for setningene som har en kombinasjon med lett subjekt enn setningene som har en kombinasjon med tungt subjekt. Dette ser vi også hos kontrollgruppa. Hvis vi sammenligner de gjennomsnittlige vurderingene av kombinasjonene i tabell 8 med de gjennomsnittlige vurderingene av kombinasjonene som inneholder nøyaktig samme setningsledd bare i omvendt rekkefølge i tabell 5, ser vi at resultatene her er ulike. Dette tyder på at det ikke bare er *hvilke* ledd setningen består av som avgjør akseptabiliteten, men også *rekkefølgen* på leddene.

4.3 Testsetninger med hjelpeverb

Grammatikalitetsvurderingene inneholdt to kategorier á fire testsetninger hver med hjelpeverb som finitt verb. I den ene kategorien sto hjelpeverbet i andre posisjon (V2) og i den andre kategorien sto det i tredje posisjon (V3). Av de fire testsetningene i hver kategori var alle subjektsinitiale, det vil si at de hadde subjektet i forfeltet, og begge kategoriene besto av én setning med lett subjekt og lette/få setningsledd, én setning med lett subjekt og tyngre/flere setningsledd, én setning med tungt subjekt og lette/få setningsledd og én setning med tungt subjekt og tyngre/flere setningsledd. Disse setningene skulle vurderes på samme skala som de andre testsetningene gjennomgått ovenfor, og den gjennomsnittlige vurderingen av setningene i hver kategori sees i tabell 9 nedenfor:

Tabell 9 – Gjennomsnittlig vurdering av setninger med hjelpeverb

	Akseptabel (<i>Ganske bra/perfekt</i>)	Ikke-akseptabel (<i>Veldig rar/litt rar</i>)
Hjelpeverb i V2	61% (79%) ²⁶	37% (20,8%)
Hjelpeverb i V3	39% (2%)	59% (98%)

Som vi ser i tabell 9 ovenfor ser det ut for at informantene skiller godt mellom på V2 og V3 når setningene inneholder hjelpeverb. For å kunne si noe mer detaljert om resultatene har informantene også i disse to kategoriene fått en poengsum basert på svarene de har avgitt (se tabell 3 for poengfordelingen).

²⁶ For en forklaring av hvordan prosentene er regnet ut, og hvorfor de ikke alltid summerer til 100%, se under tabell 2.

Tabell 10 – Samlet poengsum kategorier med hjelpeverb

Informanten synes kombinasjonen er ...	Antall informanter	
	Finitt hjelpeverb i V2	Finitt hjelpeverb i V3
... akseptabel (poengsum > 3)	19 (12)	9 (0)
... verken eller (poengsum = 3)	3 (0)	2 (1)
... ikke akseptabel (poengsum < 3)	8 (0)	19 (11)
Ikke registrert poengsum	3 (0)	3 (0)

Som vi ser i tabell 10 er det her stor enighet både innad i informantgruppa, og mellom informantgruppa og kontrollgruppa. Det er en tydelig overvekt av informantene som aksepterer setningene med hjelpeverbet i andre posisjon, og som ikke aksepterer setningene med hjelpeverbet i tredje posisjon. Totalt er det ti informanter som aksepterer kategorien med hjelpeverb i andre posisjon *samtidig* som de ikke aksepterer kategorien med hjelpeverbet i tredje posisjon. Fem informanter aksepterer ingen av kategoriene, og fem informanter aksepterer begge kategoriene. Totalt er det bare tre informanter som ikke aksepterer kategorien med hjelpeverb i andre posisjon og samtidig aksepterer kategorien med hjelpeverb i tredje posisjon. Av disse tre informantene er det en del varierende resultater i de tidligere kategoriene som er gjennomgått, men alle har i de andre kategoriene ikke akseptert en eller flere kombinasjoner med verbet i andre posisjon samtidig som de har akseptert eller havnet på «verken eller» i kombinasjoner med verbet i tredje posisjon.

For å kunne si noe om hvorvidt finitt hjelpeverb fremmer riktig verbplassering, er det på sin plass med en sammenligning av setningene med finitt hjelpeverb og finitt hovedverb. Siden testsetningene med hjelpeverb alle er subjektsinitiale har jeg valgt å bare sammenligne med kombinasjonene som har subjekt i forfeltet. Siden setningene med hjelpeverb utgjør en kombinasjon av setninger med lett og tungt subjekt i forfeltet, har jeg valgt å se på testsetningene med lett og tungt subjekt i forfeltet under ett. Dette innebærer at kombinasjonene med finitt hovedverb i V2/V3 inneholder åtte testsetninger hver, og kombinasjonen antas akseptert når informanten har over seks poeng, ikke akseptert når informanten har under seks poeng og verken eller når informanten har akkurat seks poeng. Sammenligningen fremstilles i tabell 11 nedenfor:

Tabell 11 – Sammenligning hovedverb og hjelpeverb

Informanten synes kombinasjonen er...	Antall informanter			
	Finitt hovedverb i V2	Finitt hjelpeverb i V2	Finitt hovedverb i V3	Finitt hjelpeverb i V3
... akseptabel (poengsum > 6/3)	19	19	16	9
... verken eller (poengsum = 6/3)	4	3	2	2
... ikke akseptabel (poengsum < 6/3)	8	8	13	19
Ikke registrert poengsum	2	3	2	3

Vi kan se av tabell 11 ovenfor at hvorvidt det er finitt hjelpeverb eller finitt hovedverb som står i andre posisjon i subjektsinitiale setninger, ikke ser ut til å påvirke setningens akseptabilitet. Det som derimot ser ut til å utgjøre en forskjell er i hvor stor grad informantene skiller mellom verbets plassering. Her ser vi en tydelig kontrast mellom setningene med finitt hovedverb i tredje posisjon og setningene med finitt hjelpeverb i tredje posisjon, hvor 16 informanter aksepterer den første kombinasjonen mot 9 i den siste. Siden setningene med finitt hjelpeverb i tredje posisjon ser ut til å være *mindre* akseptable enn setningene med finitt hovedverb i tredje posisjon, kan dermed disse resultatene sies å støtte forskningen til Bolander (1990), som hevder at hjelpeverb fremmer korrekt verbplassering.

Det er også svært interessant at de to setningene som har totalt høyest poengsum (setningene har nøyaktig samme poengsum) av alle setningene som skulle grammatikalitetsvurderes, begge er setninger med hjelpeverb i andre posisjon. Disse setningene er:

Jeg skal spise med vennene mine på den nye restauranten i helga.

Jeg må gjøre lekser i kveld.

Den setningen som har totalt lavest poengsum av alle setningene i spørreskjemaet er en setning med hjelpeverb i tredje posisjon:

Jeg på skolen skal være lenge i dag.

Dette underbygger de øvrige resultatene som indikerer at informantene i stor grad skiller mellom verbplasseringen i setninger med hjelpeverb, og dette i større grad enn i setninger uten hjelpeverb.

4.4 Fyllsetninger

I tillegg til kategoriene med testsetninger som er blitt gjennomgått i delkapitlene over, var det også to kategorier med fyllsetninger. En kategori med grammatikalske fyllsetninger, og en kategori med ugrammatikalske fyllsetninger. Hver av de to kategoriene besto av fem setninger hver, og setningene skulle bedømmes på samme skala som de øvrige testsetningene i undersøkelsen. De setningene som ikke var grammatisk korrekte inneholdt alle én grammatisk feil hver. Dette var feil som manglende samsvarsbøyning, feil preposisjon og manglende eller feil verb-bøyning. Nedenfor er det en tabell som viser den gjennomsnittlige vurderingen av akseptabilitet av setningene i de to ulike kategoriene:

Tabell 12 – Gjennomsnittlig vurdering fyllsetninger

	Akseptabel (<i>Ganske bra/perfekt</i>)	Ikke-akseptabel (<i>Veldig rar/litt rar</i>)
Grammatikalske fyllsetninger	70% (78%) ²⁷	27% (23%)
Ikke-grammatikalske fyllsetninger	52% (22%)	46% (80%)

Som vi kan se av tabell 12 er den gjennomsnittlige bedømmingen til informantene av de grammatikalske fyllsetningene forholdsvis lik den gjennomsnittlige bedømmingen gjort av kontrollgruppa. Deretter ser vi at det gjennomsnittlig er i overkant av halvparten av informantene som vurderer de ugrammatikalske fyllsetningene til å være akseptable.

Noe som ikke kommer så godt frem fra alle tabellene som er vist ovenfor i dette kapitlet er hvor stor variasjon det er i informantenes svar, både mellom de ulike informantene, men også internt hos flere av informantene. Nesten samtlige testsetninger i hele spørreundersøkelsen har vurderinger i *alle fire svarkategoriene*, og i flere tilfeller er det informanter som innad i samme kategori vurderer enkelte setninger til *veldig rar* og andre setninger til *perfekt*. Variasjonen mellom informanter kan nok begrunnes i at informantene er på ulikt norsknivå og har ulik språklig bakgrunn, både med hensyn til morsmål og andre tilegnede andrespråk, noe som påvirker den eller de internaliserte grammatikkene de har. At enkelte informanter varierer innenfor samme kategori kan skyldes at det er andre elementer enn det som undersøkes i testsetningene som påvirker bedømmingen, at de har tidligere tilegnede språk som tillater en mer fri ordstilling, eller at informantens nåværende mellomspråk i norsk ikke gir stabile vurderinger for det aktuelle trekket som undersøkes. Det bør likevel påpekes at variasjon er ekstremt vanlig i alle mellomspråk (Berggreen & Tenfjord, 2011; Eide, 2015).

---

²⁷ For en forklaring av hvordan prosentene er regnet ut, og hvorfor de ikke alltid summerer til 100%, se under tabell 2.

4.5 Case-studie av to informanter med thai som morsmål

Som nevnt i delkapittel 4.1 og 4.2, var det en informant som ikke godtok verken kategorien «lett subjekt i forfelt og V2», eller kategorien «lett topikalisert ledd og V2». Den absolutt eneste kategorien denne informanten godtok av hele undersøkelsen med grammatikalitetsvurderinger, *inkludert* fyllsetningene, var kategorien «tungt topikalisert ledd og verbet i andre posisjon (V2)». Informantens morsmål er thai, og informanten oppgir at hen ikke snakker andre språk enn morsmålet sitt og norsk. Dette kan forklare hvorfor informanten ikke aksepterer setninger med verbet i tredje posisjon, siden både thai og norsk har en grunnleggende SVO-struktur. Dette forklarer likevel ikke hvorfor informanten da ikke aksepterer kombinasjonene med subjekt i forfeltet og verbet i andre posisjon, eller kombinasjonen med lett topikalisert ledd og verbet i andre posisjon. Dette strider i mot de øvrige resultatene så langt, som tyder på at setninger med lett forfelt er lettere å akseptere enn setninger med tungt forfelt. Dette kan indikere at informanten ikke er på et tilstrekkelig norsknivå til å vurdere de setningene som er gitt i dette spørreskjemaet. Dette til tross for at personopplysningene ikke indikerer at denne informanten skal være på et veldig mye lavere nivå enn resten av informantene. Denne informanten er også en av dem som har gjennomført nivåtesten, og resultatet her tilsier heller ikke at informanten skal være på et mye lavere nivå enn resten av informantene. Det er heller ikke noe synlig mønster i informantens avkrysninger som tilsier at vedkommende har krysset av uten å vurdere setningene. I tilfeller som dette vil det dermed være nærliggende å tro at det kan være snakk om hyperkorreksjon (se kap. 2.2), siden resultatene verken kan knyttes til morsmål, målspråk eller utilstrekkelig nivå til å gjennomføre testen.

Noe som er interessant er å se på den andre informanten med thai som morsmål. Denne informanten oppgir heller ingen andre språk enn thai og norsk, har vært i Norge kortere tid, studert norsk kortere tid og har en betydelig lavere score på nivåtesten enn thai-informanten i avsnittet over. I tillegg er de to thai-informantene jevngamle, noe som innebærer at informanten med kortest oppholdstid i Norge var noe eldre ved start av norskinnlæringen enn informanten med lengst oppholdstid i Norge. Likevel har den av disse informantene med kortest tid i Norge resultater på grammatikalitetsvurderingene som er mer i samsvar med de øvrige informantene. Det mest naturlige å forvente er at informanten som har lært norsk kortest tid, vil ha lavest score på grammatikalitetsvurderingene av disse to informantene, men dette er altså ikke tilfelle. Dette kan igjen være en indikasjon på at den informanten som har lært norsk lengst hyperkorrigerer. Dette vil til en viss grad kunne underbygges av funnene til Eckman, Iverson og Song (2013), som i sin undersøkelse av hyperkorreksjon kom frem til at dette er noe som finner sted helt i slutfasen av innlæringsprosessen.

Siden resultatene i tilfeller hvor informanten har hyperkorrigert, verken kan knyttes til morsmål eller målspråk, kan dette sees på som et argument for at informanten, eller innlæreren, har aksess til universalgrammatikken (UG). Hvis dette er tilfelle er det likevel noe betenkelig hvorfor hyperkorreksjon ikke finner sted i språktilegnelsen hos barn, som vi med rimelig stor sikkerhet, kan anta har aksess til UG. Dette kan, som jeg har vært inne på tidligere, begrunnes med at hyperkorreksjon er en bieffekt av formell undervisning, og at det dermed ikke nødvendigvis indikerer aksess til UG. En annen mulig forklaring på ulikheten mellom disse to informantene med thai som morsmål vil jeg komme tilbake til i delkapittel 4.7.

4.6 Transfer fra informantenes tidligere tilegnede språk

Som nevnt i kapittel 2 er det flere tredjespråksteorier som hevder at det forekommer transfer fra S2 til S3, noen ganger helt uten at det forekommer transfer fra S1 til S3. Siden både norsk og engelsk er germanske språk, er det naturlig at de informantene som kan engelsk vil kunne oppfatte språkene som svært like. Av den grunn er det sannsynlig at informanter som allerede har tilegnet seg engelsk før tilegnelsen av norsk vil benytte seg av transfer fra engelsk til norsk, fremfor transfer fra morsmål til norsk (Se kapittel 2.2 om utvalgte fremmedspråksteorier). Siden engelsk *ikke* har V2 vil dette muligens medføre at informantene som har transfer fra engelsk gjør det «dårligere» når det gjelder verbplassering enn informantene som ikke har tilegnet seg engelsk, da det i hovedsak vil kunne dreie seg om negativ transfer (Bohnacker, 2006).

Som nevnt i delkapittel 3.3 svarte noen informanter «ja» på spørsmålet om de kan engelsk, noen svarte «litt»²⁸ og noen svarte «nei». Dette gir i teorien en mulighet til å undersøke om tilegnelsen av engelsk som S2 påvirker informantenes vurderinger av testsetningene. Selv om flere informanter svarte bekreftende på spørsmålet om de kan engelsk, er det likevel knyttet en del usikkerhet rundt hvorvidt informantene er på et høyt nok nivå i engelsk til at de kan sies å ha utviklet en internalisert grammatikk i engelsk. Dette kommer av at flere av informantene begynte å lære engelsk først når de kom til Norge, noe som også innebærer at de ikke hadde kunnskaper i engelsk *før* de begynte innlæringen av norsk, men lærer språkene parallelt. Det er dermed usikkert i hvor stor grad det kan forekomme transfer fra engelsk til norsk, selv for de informantene som oppgir at de snakker engelsk. Det kan ikke utelukkes at informantene blander det de har lært i norsktimene og det de har lært i engelsktimene, i tillegg til input av engelsk som de kan

---

²⁸ Noen informanter skrev «ja, litt», noen skrev «nei, litt», noen skrev bare «litt», «pittelitt», «veldig lite», eller lignende. Alle disse svarene har jeg valgt å behandle likt, og plassere i kategorien «litt».

ha fått gjennom filmer, tv-serier, spill og lignende, men dette vil være vanskelig å oppdage gjennom denne undersøkelsen alene.

Hvorvidt eventuell øvrig transfer kan sies å stamme fra informantenes morsmål eller andre fremmedspråk ($\neq$ engelsk) er vanskelig å avgjøre, da det for de fleste informantene er så store likheter mellom disse språkene at jeg, med mine begrensede kunnskaper om disse språkene, ikke klarer å avgjøre ut fra denne undersøkelsen hvilke språk som eventuelt står bak transferen. Det er likevel en spesifikk informant det er spesielt interessant å trekke frem i diskusjonen om transfer. Dette er informanten med tysk som morsmål. Siden tysk også har V2-regel, på lik linje med norsk, burde vi kunne forvente at informanten har en ganske klar oppfatning av at setninger med verbet i andre posisjon er akseptable og at setninger med verbet i tredje posisjon ikke er akseptable, i alle fall hvis informanten utelukkende støtter seg på sin internaliserte morsmålsgrammatikk. Dette ser vi til en viss grad; informanten aksepterer setningene med lett subjekt i forfelt og verbet i andre posisjon, og aksepterer ikke de tilsvarende setningene med verbet i tredje posisjon. Det samme finner vi for setningene med hjelpeverb; informanten aksepterer setningene med det finitte hjelpe verbet i andre posisjon, men ikke setningene med det finitte hjelpe verbet i tredje posisjon. I de øvrige kategoriene er det litt mer varierende resultater. Informanten ender opp med «verken eller» for begge kategoriene med tungt subjekt i forfeltet, altså setningene med verbet i andre posisjon og setningene med verbet i tredje posisjon. Dette kan muligens forklares ut fra det vi har sett i delkapittel 4.1 og 4.2, nemlig at det kan tyde på at korrekt verbplassering generelt er vanskeligere for setninger med tungt subjekt i forfeltet enn for setninger med lett subjekt i forfeltet, noe som også underbygges av teorien til Brautaset (1996). Informanten aksepterer kategorien med lett topikalisert ledd og verbet i andre posisjon, og ender opp med «verken eller» for den tilsvarende kategorien med verbet i tredje posisjon. Kategorien med tungt topikalisert ledd og verbet i andre posisjon aksepterer informanten *ikke*. Dette kan muligens også forklares med at setninger med tungt forfelt ser ut til å være vanskeligere å akseptere enn setninger med lett forfelt. Det som da strider helt mot denne forklaringen er det faktum at informanten aksepterer kategorien «tungt topikalisert ledd og verbet i tredje posisjon (V3)». Dette er et resultat som verken er i tråd med informantens morsmål tysk, norsk eller det vi kan forvente ut fra de resultatene vi har sett i delkapittel 4.2. Informanten oppgir engelsk som S2 på et høyt nivå, i tillegg til å oppgi å ha litt kunnskaper i både fransk og spansk. Det vil dermed i dette tilfellet være nærliggende å tro at informanten har fått en viss transfer fra engelsk som har gjort hen i stand til å godta kategorien med tungt topikalisert ledd og verbet i tredje posisjon (Bohnacker, 2006). En annen faktor som kan tenkes å ha hatt en innvirkning her, er arbeidsminnets kapasitet. Det kan være at de komplekse setningene har skapt problemer for informantens evne til å prosessere setningene, og at dette dermed

har gitt utslag i at informantens grammatikalitetsvurderinger strider med informantens morsmål og målspråk (Fiebach et al., 2002).

4.7 Norskopplæring

Det er en usikkerhet rundt hvorvidt de grammatikalitetsvurderingene informantene har gjort er basert på deres internaliserte, automatiserte grammatikk i norsk, eller om de er basert på tillærte kunnskaper om norsk grammatikk, slik som for eksempel at på norsk skal verbet alltid stå i andre posisjon i deklorative hovedsetninger. Flesteparten av informantene i denne oppgaven oppgir at de ikke snakker norsk utenfor skolen med venner og familie. Dette medfører at informantene stort sett kun benytter norsk i klasserommet, som igjen medfører at klasseromsstyrt undervisning blir mer dominerende enn naturlig innlæring. Her vil jeg trekke frem de to informantene med thai som morsmål for en illustrasjon. Disse to informantene er sammenlignbare siden begge to har thai som morsmål, de har ingen andre tilegnede språk og oppgir begge to at de snakker thai og litt norsk på fritiden med venner og familie. Informantene er også like gamle, så det eneste som skiller dem er at de ikke har lært norsk like lenge. Ut fra dette skulle man forvente at informanten som har lært norsk kortest tid ville gjøre det «dårligst» i undersøkelsen, men som vi har sett i delkapittel 4.5 er det det motsatte som er tilfelle. Kanskje er det slik at den informanten som har vært i Norge og lært norsk kortest tid hadde de tillærte kunnskapene om norsk ordstilling ferskere i minne? De to informantene fikk ikke norskopplæring på samme sted, og informanten som har lært norsk kortest tid har kanskje fått en mer intensiv og grunnleggende norskopplæring enn den andre informanten i tiden rett før undersøkelsen.

Et annet viktig poeng er at alle informantene i undersøkelsen befinner seg i et dialektområde som avviker fra bokmål, som er det skriftspråket disse informantene lærer på skolen, og også det skriftspråket undersøkelsen var utformet med. Selv om verbplasseringen i alle testsetningene skal være lik på bokmål og på den aktuelle dialekten, vil det faktum at setningene er skrevet på bokmål muligens gjøre dem mer eller mindre akseptable enn om de hadde blitt uttrykt på den dialekten informantene er vant til å få sin naturalistiske input gjennom.

4.8 Kompetanse og performanse

Jeg ønsket med denne undersøkelsen å undersøke om jeg kunne observere en forskjell i informantenes kompetanse og performanse i forbindelse med verbplassering i norsk. Til tross for at det kun var seks informanter som svarte «ja» på spørsmålet om de kan engelsk, har 24 av 33 informanter prøvd seg på oversettelsesoppgaven. Av disse er det 11

besvarelser som består av så lite tekst at de ikke kan benyttes, og 12 som kan benyttes. Av disse 12 besvarelsene er det noen informanter som har svart «ja» på spørsmålet om de kan engelsk, noen har svart ulike varianter av «litt» og noen har svart «nei», til tross for at de har gjennomført oppgaven. Oversettelsesoppgaven inneholder totalt tretten verb. Åtte av disse verbene står i en slik kontekst at ordstillingen er identisk på engelsk og norsk, og informantene vil oppnå korrekt ordstilling ved direkte oversettelse. På grunn av dette vektlegges ikke disse verbene som informantenes egen produksjon, og det er dermed de fem resterende verbene som er tellende for informantenes resultat. Setningene med de aktuelle verbene ser slik ut:

1. From Monday to Friday **I go** to school early ...
(Fra mandag til fredag **går jeg** til skolen tidlig ...)
2. I **usually have** cereals with milk or ...
(Jeg **spiser normalt sett/vanligvis** kornblanding med melk eller ...)
3. ... or sometimes **I have** toast and jam, so ...
(... eller noen ganger **spiser jeg** ristet brød med syltetøy, så ...)
4. On Saturdays and Sundays, **my dad cooks** an English breakfast for everyone in our family.
(På lørdager og søndager **lager faren min/min far** engelsk frokost til alle i familien vår.)
5. Then **we have** toast and jam.
(Deretter/Da **har vi** ristet brød og syltetøy.)

Som vi kan se av punktene ovenfor er dette alle setninger hvor verbet vil ha en annen plassering i den norske oversettelsen enn det det har i den engelske teksten. Hvorvidt informantene klarer å plassere verbet korrekt i sin oversettelse vil dermed vise til deres performanse. Vi ser at setning 1. og 4. inneholder et tungt topikalisert ledd, setning 2. inneholder et lett subjekt i forfeltet og setning 3. og 5. inneholder et lett topikalisert ledd. Oversettelsesoppgaven dekker dermed på ingen måte alle de kombinasjonene som er med i grammatikalitetsvurderingene, men vil likevel kunne gi en liten pekepinn på en mulig sammenheng mellom kompetanse og performanse for de informantene som har gjort både grammatikalitetsvurderingene og oversettelsesoppgaven²⁹. Siden oversettelsen av de aktuelle setningene 1.-5. ovenfor krever egen produksjon av informantene, er dette noe vi kan se på som performansedata. Basert på teorien i kapittel 2.3 om kompetanse og performanse må vi dermed kunne anta at det som kommer frem i denne oppgaven også er en del av informantenes underliggende kompetanse. Gitt at

---

²⁹ Se delkapittel 2.3 og 3.2 for en diskusjon rundt hvorvidt vi faktisk kan skille mellom kompetanse og performanse.

grammatikalitetsvurderingene faktisk viser informantenes kompetanse, må vi kunne forvente å finne igjen verbplasseringene fra oversettelsen i informantenes grammatikalitetsvurderinger³⁰.

Totalt er det tre av tolv informanter som har alle sine verbplasseringer i andre posisjon og tre av tolv informanter som har alle sine verbplasseringer i tredje posisjon. De resterende seks har noen verbplasseringer i andre og noen i tredje posisjon. Det er interessant å se på hver enkelt informants verbplasseringer i forhold til de aktuelle kategoriene fra grammatikalitetsvurderingene, nemlig lett subjekt i forfelt, lett topikalisert ledd og tungt topikalisert ledd, alle i kombinasjon med verbet i andre og tredje posisjon.

Hvis vi tar for oss de tre informantene som har alle verbplasseringene i andre posisjon, burde vi kunne forvente at disse informantene aksepterer de aktuelle kombinasjon med verbet i andre posisjon i grammatikalitetsvurderingene. Dette stemmer bare for en av informantene. De øvrige to produserer begge setninger med tungt topikalisert ledd og verbet i andre posisjon, en kategori ingen av dem aksepterer i grammatikalitetsvurderingene. En nærmere sjekk av grammatikalitetsvurderingene viser derimot at begge disse informantene, til tross for at de har en poengsum under tre, aksepterer to av fire setninger i denne kategorien. Den ene av dem aksepterer heller ikke kategorien med tungt topikalisert ledd og verbet i tredje posisjon, og i denne kategorien er det tre av fire setninger som ikke aksepteres. Dette innebærer at informanten, til tross for at hen ikke aksepterer noen av kategoriene med tungt topikalisert ledd, likevel har en større aksept for setningene med verbet i andre posisjon enn i tredje posisjon. Den siste informanten ser derimot ut til å ha en lavere aksept for kategorien med verbet i andre posisjon enn i tredje posisjon i grammatikalitetsvurderingene, og dette strider dermed mot resultatene fra oversettelsen.

Hvis vi videre tar for oss de tre informantene som hadde alle verbplasseringene i tredje posisjon, må vi også her kunne forvente at vi finner igjen disse kategoriene som akseptabel i informantenes grammatikalitetsvurderinger. Dette stemmer for to av informantene. Den tredje informanten har derimot ikke akseptert kategorien med tungt topikalisert ledd og verbet i tredje posisjon i grammatikalitetsvurderingene, til tross for å ha produsert dette i oversettelsen. Ser vi nærmere på grammatikalitetsvurderingene, ser vi at informanten aksepterer en av fire setninger med tungt forfelt og verbet i tredje posisjon. Dette *kan* være årsaken til at informanten produserer denne kombinasjonen, alternativt kan det være

---

³⁰ Om informantene har vært stresset eller sliten mens de utførte oversettelsen, kan de ha produsert verbplasseringer som ikke nødvendigvis er en del av den underliggende kompetansen (Eide, 2015, s. 51).

at oversettelsesoppgaven blir for ledende, og at informanten bare har oversatt ordrett. I så fall kan man betrakte ordstillingen som en type oversettelseslån.

For de siste seks informantene kan også alle verbplasseringene finnes igjen i grammatikalitetsvurderingene, uavhengig av den aktuelle kategoriens poengsum. En av dem har kun svart på setningene 1.-3., og av de resterende fem informantene er det kun én som har konsekvente plasseringer innad i samme kategori, det vil si at de to setningene med tungt topikalisert ledd har fått samme verbplassering og at de to setningene med lett topikalisert ledd har fått samme verbplassering. For de fire informantene som ikke har vært konsekvent i verbplasseringene, er det et fellestrekk for alle at de har svært like poengsummer i de aktuelle kategoriene med verbet i andre og tredje posisjon. Dette kan bety at disse informantene i liten grad skiller mellom disse verbplasseringene, og som en konsekvens av dette ikke er konsekvente i produksjonen sin.

Selv om det er mulig å finne en kobling mellom grammatikalitetsvurderingene og oversettelsesoppgaven til alle tolv informantene ovenfor, er det for få informanter totalt som har gjennomført oppgaven til å kunne avdekke eventuelle mønster og avvik som kan benyttes til å belyse forholdet mellom kompetanse og performanse. I forslag til videre studie framlegger jeg at dette bør undersøkes ytterligere.

Noe annet som derimot er svært interessant å observere fra oversettelsesoppgaven, er at det gjennomsnittlig var 5 informanter som plasserte verbet i andre posisjon, og 7 informanter som plasserte verbet i tredje posisjon, i setningene med tungt topikalisert ledd. I setningene med lett topikalisert ledd var det gjennomsnittlig 6.5 informanter som plasserte verbet i andre posisjon, og 5.5 informanter som plasserte verbet i tredje posisjon. Dette ser ut til å støtte opp teorien til Hagen (1992, 1995, 1996) om at tunge forfelt er underinverteringsutløsende.

Kapittel 5 – Sammenfatning og konklusjon

I denne oppgaven har jeg undersøkt om kompleksiteten til setningen, med hovedfokus på forfeltet, og hjelpeverb påvirker ordstillingen i norske deklarativer hovedsetninger hos voksne innlærere av norsk som fremmedspråk. Jeg undersøkte setninger med lette og tunge subjekt i forfeltet og setninger med lette og tunge topikaliserede ledd. I tillegg undersøkte jeg setninger med ulike kombinasjoner av kompleksitet i forfeltet og kompleksitet i senere setningsledd. Dette ble undersøkt ved hjelp av informanter og deres introspeksjon. 33 informanter, i alderen 16 til 32 år, med ulike morsmål og andrespråk deltok i den anonyme undersøkelsen som besto av et skriftlig spørreskjema, bestående av personopplysninger, en nivåtest, 50 setninger som skulle grammatikalitetsvurderes og en kort tekst som skulle oversettes fra engelsk til norsk. I tillegg til det ovennevnte som ble undersøkt via grammatikalitetsvurderingene, var målet med oversettelsesoppgaven å undersøke om det kunne observeres en forskjell i informantenes kompetanse og performance når det gjaldt verbplassering.

Resultatene fra grammatikalitetsvurderingene viste at informantene generelt bedømte testsetningene med lette forfelt, både de bestående av subjekt i forfeltet og de med andre topikaliserede ledd, til å være mer akseptable enn testsetningene med tyngre forfelt. Dette innebar at setninger med lett forfelt, både i kombinasjon med verbet i andre og tredje posisjon, ble oppfattet som mer akseptabel enn setningene med tungt forfelt, også her både i kombinasjon med verbet i andre og tredje posisjon. Disse resultatene ble støttet opp av deltagere i en kontrollgruppe som, selv om de ikke aksepterte setningene som inneholdt verbet i tredje posisjon, oppfattet setningene med lette forfelt og verbet i andre posisjon som generelt mer akseptable enn setningene med tunge forfelt og verbet i andre posisjon.

Resultatene fra informantene viser at kompleksiteten til forfeltet ikke utelukkende har betydning for verbplasseringen, men at den utvilsomt har betydning for i hvor stor grad setningene oppfattes som akseptable. Det viste seg også at ikke bare kompleksiteten til forfeltet, men kompleksiteten til *hele* setningen har betydning for setningens akseptabilitet, noe som muligens kan begrunnes med begrensninger i arbeidsminnets kapasitet. Dette kunne vi observere blant annet ved at setningene som besto av kombinasjonen lett subjekt i forfeltet, verbet i andre posisjon og lette/få setningsledd, ble oppfattet som mer akseptabel enn setningene som besto av kombinasjonen lett subjekt i forfeltet, verbet i andre posisjon og tyngre/flere setningsledd.

For setningene med finitt hjelpeverb var det tydelig en forskjell i akseptabilitet mellom setningene med hjelpeverbet i andre posisjon og setningene med hjelpeverbet i tredje

posisjon. Informantene skilte også mer på verbplasseringen i setninger med finitt hjelpeverb enn i setninger med finitt hovedverb. Det kan dermed virke som om setninger med hjelpeverb fremmer korrekt verbplassering, noe som støtter teorien til Bolander (1990). Dette kunne vi også se ved at de to setningene som hadde høyest score i hele undersøkelsen, begge hadde finitt hjelpeverb i andre posisjon, mens den setningen som hadde lavest score i undersøkelsen, var en setning med finitt hjelpeverb i tredje posisjon. Dette må likevel undersøkes med flere testsetninger før endelige konklusjoner kan trekkes.

Nedenfor i tabell 13, vises en oversikt over de ulike kategoriene, og hvor akseptable de oppfattes av informantene relativt til hverandre. Kategorien øverst ble oppfattet som mest akseptabel, og kategorien nederst som minst akseptabel. For å komme frem til disse plasseringene har jeg tatt antall informanter som aksepterer kategorien minus antall informanter som ikke aksepterer kategorien, og deretter plassert kategoriene i synkende rekkefølge.

Tabell 13 – Oversikt resultater

↑ Mest akseptabel Minst akseptabel ↓	Lett subjekt i forfelt + V2 (24)
	Lett topikalisert ledd + V2 (17)
	Lett topikalisert ledd + V3 (15)
	Finitt hjelpeverb i V2 (Lett og tungt subjekt i forfelt) (11)
	Lett subjekt i forfelt + V3 (6)
	Tungt topikalisert ledd + V2/V3 (4/4)
	Tungt subjekt i forfelt + V3 (-1)
	Tungt subjekt i forfelt + V2 (-4)
	Finitt hjelpeverb i V3 (Lett og tungt subjekt i forfelt) (-10)

Ut fra dette kan jeg støtte teorien til Brautaset (1996) om at pronominal subjekt fremmer V2 i større grad enn nominale. Dette ser vi ved at informantene skiller mellom V2 og V3 i

setninger med pronominale (lette) subjekt i forfeltet i langt større grad enn i setninger med nominale (tunge) subjekt i forfeltet. Det er også tydelig å se fra tabell 13 at informantene i svært liten grad skiller mellom V2 og V3 for setningene med tungt forfelt, både for setningene med subjekt i forfeltet og de med topikalisert ledd. Vi ser også at alle setningene med tungt subjekt og finitt hovedverb, har en lavere aksept enn alle setningene med lett forfelt og finitt hovedverb, uavhengig av verbets plassering.

Resultatene fra oversettelsesoppgaven klarte ikke å gi tydelige svar omkring forholdet mellom informantenes kompetanse og performanse. Flere informanter produserte verbplasseringer som tilhørte kategorier de ikke aksepterte i grammatikalitetsvurderingene. Til tross for dette var det ingen informanter som produserte en verbplassering som de ikke hadde godtatt minst én setning med i grammatikalitetsvurderingene. Resultatene fra oversettelsesoppgaven kunne også brukes til å belyse Hagens teori (1992, 1995, 1996) om at tunge forfelt er underinverteringsutløsende. Dette så vi vet at det gjennomsnittlig var flere informanter som plasserte verbet i tredje posisjon i setningene med tungt forfelt, enn i setningene med lett forfelt.

Informantene som deltok i undersøkelsen var alle på et svært grunnleggende nivå i norsk, og hvorvidt disse resultatene kan sies å være valide og representative for alle med norsk som fremmedspråk, eller bare for informanter som befinner seg på dette norsknivået er følgelig vanskelig å svare på. Likevel får resultatene støtte fra kontrollgruppa som tydelig indikerer at det er en forskjell i akseptabilitet mellom de ulike kombinasjonene.

Forslag til videre studie

Norsk som *fremmedspråk* blir stadig mer aktuelt, og jeg synes derfor det er viktig at dette fortsettes å forskes på. I denne masteroppgaven har jeg så vidt pirket i overflaten av det jeg ønsket å undersøke, og det vil følgelig være interessant å gjennomføre flere og mer omfattende undersøkelser. Det burde testes mer på setninger med ulike kombinasjoner av setningsledd, og hvilken betydning disse har for verbplasseringen. Dette gjelder både for setninger med og uten hjelpeverb. En og to setninger av hver kombinasjon, slik som i denne oppgaven, er på langt nær nok til å trekke slutninger. Forhåpentligvis har denne oppgaven kastet lys over ulike kombinasjoner det kan være interessant å undersøke, og som dermed kan brukes som et utgangspunkt for videre forskning.

Forholdet mellom kompetanse og performanse er svært interessant, og for å kunne belyse dette trengs det mer entydige undersøkelser. Disse undersøkelsene kan være enten muntlige eller skriftlige, gjerne *uten* å trekke inn engelsk eller andre språk. Her vil det kanskje spesielt være interessant med en longitudinell studie for å se om, og eventuelt hvordan, dette forholdet mellom kompetanse og performanse utvikler seg over tid hos informantene.

I arbeidet med denne oppgaven har det også dukket opp nye spørsmål som med fordel kan undersøkes videre; det kan gjøres mer strukturerte undersøkelser med informanter som har, og ikke har, engelsk som andrespråk for å avgjøre hvilken påvirkning dette har for deres innlæring av norsk. Jeg foreslår også at det forskes på hvilke konsekvenser det har for innvandrere å lære et skriftspråk som avviker fra det talemålet de har rundt seg. Dette er tross alt en problemstilling førstespråksinnlærere av norsk ikke har, da språket allerede er godt tilegnet *før* tilegningen av skriftspråket starter. Et forslag her kan være å studere informanter som får samme norskundervisning, men befinner seg i ulike deler av landet.

Referanser

- Bardel, C & Falk, Y. (2007). The role of the second language in third language acquisition: the case of Germanic syntax. *Second Language Research, SAGE Publications*, 23(4), 459-484. Hentet fra <https://hal.archives-ouvertes.fr/hal-00570736>
- Berggreen, H. & Tenfjord, K. (2011). *Andrespråkslæring* (2.utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Bohnacker, U. (2006). When Swedes begin to learn German: from V2 to V2. *Second Language Research, SAGE Publications*, 22(4), 443-486. Hentet fra <https://hal.archives-ouvertes.fr/hal-00572106>
- Bolander, M (1990). On the Acquisition of Word Order Rules in Swedish as a Second Language. I M. A. K. Halliday, J. Gibbons & H. Nicholas (red.), *Learning, keeping and using language*. Amsterdam: Benjamins.
- Brandseth, K. O., Knive, G. & Salvesen, N. A. (2009). *Migranorsk 1: arbeidsbok 1/A1* (utg.2). Oslo: Fagbokforlaget.
- Brandseth, K. O., Knive, G. & Salvesen, N. A. (2009). *Migranorsk 2: arbeidsbok 2/A2* (utg.2). Oslo: Fagbokforlaget.
- Brandseth, K. O., Knive, G. & Salvesen, N. A. (2011). *Migranorsk 3: arbeidsbok 3/B1* (utg.2). Oslo: Fagbokforlaget.
- Brautaset, A. (1996). *Inversjon i norsk mellomspråk*. Oslo: Novus.
- British council. (u.d.). Learn English Teens. My favourite meal. Hentet fra <http://learnenglishteens.britishcouncil.org/skills/writing/beginner-a1-writing/my-favourite-meal>
- Brown, J. D. (2002). Do Cloze Tests Work? Or, Is It Just an Illusion? *Second Language Studies*, 21(1), 79-125. Hentet fra <http://www.hawaii.edu/sls/wp-content/uploads/2014/09/BrownCloze.pdf>
- Busterud, G. (2014). *Anaforiske bindingskonstruksjoner i norsk som andrespråk* (Doktoravhandling, Norges teknisk- naturvitenskapelige universitet). Hentet fra <https://core.ac.uk/download/pdf/52102050.pdf>
- Chomsky, N. (1965). *Aspects of the theory of syntax*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Dørum, I. F. (2012). *Eg aksepterer setninga for det om at den er litt rar. Ein generativ analyse av subjunksjonssystemet i adverbiale leddsetningar* (Masteroppgave, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet). Hentet fra: <https://brage.bibsys.no/xmlui/handle/11250/243812?show=full>
- Eberhard, D. M., Simons, G. F. & Fenning, C. D. (red). (2019). *Ethnologue: Languages of the Worlds*. (utg. 26). Dallas, Texas: SIL International. Hentet fra <http://www.ethnologue.com>
- Eckman, F. R., Iverson, G. K. & Song, J. Y. (2013). The role of hypercorrection in the

- acquisition of L2 phonemic contrasts. *Second Language Research*, 0(0), 1-27.
<https://doi.org/10.1177/0267658312467029>
- Eide, K. M. (red.) (2015). *Norsk andrespråkssyntaks*. Oslo: Novus forlag.
- Eide, K. M. (2019). Kapittel 1: Språket som et kognitivt, biologisk fundert fenomen. I H. Brøseth, K. M. Eide & T. A. Åfarli, *Språkssystem og språkbruk i norsk*. Upublisert manuskript. Institutt for språk og litteratur, Norges teknisk- naturvitenskapelige universitet.
- Eide, K. M. & Hjelde, A. (2015). Om verbplassering og verbmorfologi i amerikanorsk. *Maal og minne*, 110(1), 25-69. Hentet fra
<http://ojs.novus.no/index.php/MOM/article/view/1529/1513>
- Eide, K. M., Hagemann, K. F., Listhaug, K. F., & Stjernholm, K. (2019): ECOLL: Ecology for language learning. *Centre proposal*. Application for Centre for Excellence in Education. NTNU og HiOF.
- Fiebach, C. J., Schlesewsky, M. & Friederici, A. D. (2002). Separating syntactic memory costs and syntactic integration costs during parsing: the processing of German WH-questions. *Journal of Memory and Language*, 47(2), 250-272.
[https://doi.org/10.1016/S0749-596X\(02\)00004-9](https://doi.org/10.1016/S0749-596X(02)00004-9)
- Freywald, U., Cornips, L., Ganuza, N., Nistov, I. & Opsahl, T. (2014). Beyond verb second – a matter of novel information-structural effects? Evidence from Norwegian, Swedish, German and Dutch. I J. Nortier & B. A. Svendsen (red.), *Language, Youth and Identity in the 21st Century* (73-92). Cambridge: Cambridge University Press.
- Goad, H. & White, L. (2006). Ultimate attainment in interlanguage grammars: a prosodic approach. *Second Language Research*, 22, (243-268).
- Goad, H., White, L. & Steele, J. (2003). Missing inflection in L2 acquisition: defective syntax or L1-constrained prosodic representation? *Canadian Journal of Linguistics*, 48, (243-263)
- Golden, A., Donald K. M. & Ryen, E. (2014). *Norsk som fremmedspråk*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Hagen, J. E. (1992). Feilinvertering, overinvertering og underinvertering. *NOA*, 15, (27-38)
- Hagen, J. E. (1995). Refleksjoner over syntaktiske strukturfeil i tre voksnes skriftlige performanse. I M. Thorseth (red.), *Norskopplæring som virkemiddel i integreringsarbeidet*. Trondheim: Sintef-ifim.
- Hagen, J. E. (1996). Grammatiske strukturfeil i fremmedspråklige voksnes norske mellomspråk. I N. A. Ree (red.), *Norsk som andrespråk*. Trondheim: Statens Ressurs- og Voksenopplæringscenter/Norsk voksenpedagogisk forskningsinstitutt.
- Hamann, C. (2000). Parameters and (L2)acquisition: verb-raising. *Generative Grammar*

- in Geneva 1*, (275-291). Hentet fra https://www.researchgate.net/publication/228765938_Parameters_and_L2_acquisition_verb-raising
- Hawkins, R. & Chan, C. Y-H. (1997). The partial availability of Universal Grammar in second language acquisition. The Failed Functional Features Hypothesis. *Second Language Research* 13, 187–226.
- Hubers, F., Trompenaars, T., Collin, S., Schepper, K. & Hoop, H. (2019). Hypercorrection as a By-product of Education, *Applied Linguistics*, amz001. <https://doi.org/10.1093/applin/amz001>
- Hårstad, S., Lohndal, T. & Mæhlum, B. (2017). *Innganger. Teori og metode i språkvitenskapen*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Jin, F., Eide, K. M. & Busterud, G. (2015). Nyere andrespråksteorier. I K. M. Eide (red.), *Norsk andrespråkssyntaks* (241-286). Oslo: Novus forlag.
- Johannessen, J. B. (red.) (2003). *På språkjakt: problemer og utfordringer i språkvitenskapelig datainnsamling*. Oslo: Unipub forlag.
- Kupisch, T. (2013). Adjective placement in simultaneous bilinguals (German–Italian) and the concept of cross-linguistic overcorrection. *Bilingualism: Language and Cognition*, 17(1), 222-233. <http://doi.org/10.1017/S1366728913000382>
- Lado, R. (1957). *Linguistics across cultures: applies linguistics for language*. Ann Arbor, Michigan: The University of Michigan Press.
- Lanza, E. (2003). Om arbeid med tospråklige informanter. I J. B. Johannessen (red.), *På språkjakt: problemer og utfordringer i språkvitenskapelig datainnsamling* (59-81). Oslo: Unipub forlag.
- Lardiere, D. (1998). Dissociating syntax from morphology in a divergent endstate grammar. *Second Language Research* 14, (359-375).
- Mackey, A. & Gass, S. M. (2005). *Second language research: methodology and design*. Mahwah, New Jersey, Lawrence Erlbaum.
- Mosfjeld, I. M. (2015). *Alder og andrespråkstilegnelse – Om barns tilegnelsesprosess av finitthet og V2 i norsk som andrespråk* (Masteroppgave, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet). Hentet fra <https://ntnuopen.ntnu.no/ntnu-xmlui/handle/11250/297330>
- Nistov, I & Opsahl, T. (2014). The social side of syntax in multilingual Oslo. I T. A. Åfarli & B. Mæhlum (red.), *The Sociolinguistics of Grammar* (91-115). Amsterdam: John Benjamins.
- Norsk Telegrambyrå. (2018, 5. mars). 17,3 prosent i Norge har innvandrerbakgrunn. Hentet fra https://www.aftenposten.no/norge/i/WLxX6Q/17_3-prosent-i-Norge-har-innvandrerbakgrunn
- Pinker, S. (1994). *The language instinct: The new science of language and mind*. New

- York, William Morrow and Company.
- Rienecker, L. & Jørgensen, P. S. (2013). *Den gode oppgåva* (2.utg.). Oslo: Fagbokforlaget.
- Schütze, C. T. (2016). *The empirical base of linguistics: Grammaticality judgments and linguistic methodology*. Berlin: Language Science Press.
- Schwartz, B. D. & Sprouse, R. A. (1996). L2 cognitive states and the full transfer/full access model. *Second Language Research*, 12, 40–77.
- Selven, J. (2014). *Finittmarkering og inversjon i norsk som andrespråk: En studie av tyske, engelske, russiske og vietnamesiske andrespråkstilegnere* (Masteroppgave, Norges teknisk- naturvitenskapelige universitet). Hentet fra: <https://core.ac.uk/download/pdf/52102071.pdf>
- Sollid, H. (2005). *Språkdannelse og –stabilisering i møtet mellom kvensk og norsk*. Oslo: Novus forlag.
- Statistisk sentralbyrå. (2018, 5. mars). 14 prosent av befolkningen er innvandrere. Hentet fra <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/14-prosent-av-befolkningen-er-innvandrere>
- Tremblay, A. (2011). Proficiency assessment standard in second language acquisition research “Clozing” the gap. *Studies in Second Language Acquisition*, 33, 339–372. <https://doi.org/10.1017/S0272263111000015>
- Vainikka, A. & Young-Scholten, M. (2009). Successful features: Verb raising and adverbs in L2 acquisition under an Organic Grammar approach. I N. Snape, Y. I. Leung & M. S. Smith (red.), *Organic Grammar and verb raising* (53-68). https://www.researchgate.net/publication/300854310_Successful_features_Verb_raising_and_adverbs_in_L2_acquisition_under_an_Organic_Grammar_approach
- Vainikka, A. & Young-Scholten, M. (1994). Direct access to X'-theory: Evidence from Korean and Turkish adults learning German. I T. Hoekstra & B. D. Schwartz (red.), *Language acquisition studies in generative grammar* (265–316). Amsterdam: John Benjamins.
- Vainikka, A. & Young-Scholten, M. (1996a). Gradual development of L2 phrase structure. *Second Language Research* 12, 7–39.
- Vainikka, A. & Young-Scholten, M. (1996b). The early stages in adult L2 syntax: Additional evidence from Romance speakers. *Second Language Research* 12, 140–176.
- Åfarli, T. A. & Eide, K. M. (2003). *Norsk generativ syntaks*. Oslo: Novus forlag.
- Åfarli, T. A. & Sakshaug, L. (2006). *Grammatikk: Syntaks og morfologi med norsk i sentrum*. Oslo: Det Norske Samlaget.

Masteroppgavens relevans for lektoryrket

Som norsklærer ser jeg stadig behovet for å ha mer kunnskap om fremmedspråklige elever. En stadig større del av elevmassen har norsk som fremmedspråk, og det er viktig å ha kunnskaper til å imøtekomme disse elevene, og deres behov, på en best mulig måte. Slik jeg ser det er det avgjørende for en vellykket undervisning å ha kjennskaper til *hvorfor* elevene gjør som de gjør, og ikke bare *hva* de gjør. I følge en prosjektbeskrivelse av *ECOLL – Ecology for Language Learning* er det i Norge en stor mangel på lærere med formell kompetanse innenfor andre- og fremmedspråk, og det er dermed stort behov for lærer- og lektorstudenter som fordyper seg i norsk som andre-/fremmedspråk.

Selv om jeg med arbeidet i denne masteroppgaven ikke har kommet til bunns i mine spørsmål, har det utvilsomt gitt meg en større bevissthet rundt, og innsikt i, hvorfor fremmedspråklige elever gjør som de gjør, og jeg tror med dette at det vil være lettere å tilpasse og planlegge vellykket undervisning for alle elevene i klasserommet. I tillegg til dette, er det å ha jobbet med en så stor oppgave som det denne masteroppgaven er, en fin erfaring å ta med seg videre for å best mulig kunne forberede elevene på at de selv en dag skal kunne skrive sin egen masteroppgave.

Vedlegg

Vedlegg 1: Nivåtest

Vedlegg 2: Oversettelsesoppgave

Vedlegg 3: Setninger spørreskjema A og C

Vedlegg 4: Setninger spørreskjema B og D

Vedlegg 1: Nivåtest

Ordbank:

blir – min – skal – noe – med – skal – er – er – bra – disse – ikke – par – heter –
trenger – nyte – så – tanken – at – og – viktig – til – har – hverandre – å – er – på –
et – å – alder – nye – i – alle – størrelse – i – å – blir – at – veldig – verst – tror –
planer – synes – med – hun – i – på – kan

I dag begynner Nita på jobb. Hun _____ jobbe i Byavisen. Hun ser skiltet _____ døra og forstår at hun _____ kommet til riktig adresse. Når hun kommer inn til kontorene, ser _____ mange mennesker, men alle _____ opptatt. Ingen ser henne. Det er masse bråk der. Noen snakker _____ telefon, og noen jobber på datamaskin.

Ei dame ser plutselig Nita. Hun sier: "Hei, er det du som er den nye renholderen?" Hun hilser og presenterer seg. Hun _____ Synnøve og er vaktmester. Så snur Karin seg og ser Nita. Hun _____ overrasket over _____ se Nita der. Nita blir også overrasket. Hun visste ikke _____ Karin jobber i Byavisen. Hun _____ veldig glad for å treffe en som hun kjenner der. Begge ler, og de omfavner _____.

De snakker om hvilke _____ de har for ferien i redaksjonen. Nita _____ ikke ha ferie i år. Hun sier at hun må være forsiktig _____ pengene, og at i år skal hun jobbe hele sommeren. Hun har ikke _____ valg. Men det er ikke _____ farlig, for Karin skal heller _____ ha ferie. Da får de i _____ fall selskap av hverandre. Karin tror at sommeren ikke blir så _____.

Da Synnøve var på Nitas _____, jobbet hun også hele sommeren. Men i år skal hun _____ alle fall ha ferie. Hun synes det er veldig viktig å _____ livet. Hun orker ikke _____ på å jobbe om sommeren nå. Dessuten er det _____ for henne å være sammen med barna.

Stian er sønnen _____ Synnøve. Han liker _____ spille fotball. Nå _____ Synnøve og Stian i sportsbutikken fordi Stian _____ et par _____ fotballsko. Stian _____ det er mye spennende å se på _____ butikken. Han må prøve _____ trikse litt med en ball.

- Hva _____ jeg hjelpe dere _____? spør ekspeditøren.

- Sønnen _____ trenger et _____ nye fotballsko, sier Synnøve. Ekspeditøren spør hvilken _____ han bruker.

- 39, _____ jeg, sier Stian. Han _____ ikke helt sikker. Men Synnøve nikker. Hun vet _____ han bruker 39. Ekspeditøren henter _____ par sko i størrelse 39.

- Da har vi _____, sier han. Det er en _____ god modell. Skikkelig _____ kvalitet! Og så er de _____ tilbud – fem hundre _____ nittini.

Vedlegg 2: Oversettelsesoppgave

My favourite meal

My favourite meal is breakfast. From Monday to Friday I go to school early so I have a quick breakfast. I usually have cereals with milk or sometimes I have toast and jam, but the weekend is different!

On Saturdays and Sundays, my dad cooks an English breakfast for everyone in our family. A typical English breakfast is egg, bacon, sausages, tomatoes, mushrooms and baked beans (beans in tomato sauce). Then we have toast and jam. I drink orange juice and my mum and dad drink tea or coffee. I love breakfast at the weekend because I have breakfast with my whole family.

Vedlegg 3: Setninger spørreskjema A og C

Kategori A – Lett subjekt i forfelt (Pronominalt)

1. Lett subjekt i forfelt + V2
  - i. (a) Jeg spiser gjerne sjokolade i helgene.
  - ii. (b) Han spiller ofte dataspill med vennene sine.
  - iii. (c) Jenta kjøpte ikke melk forrige mandag etter skoletid.
  - iv. (d) Gutten pusser som regel tennene hver kveld før han legger seg.
2. Lett subjekt i forfelt + V3
  - i. (e) Jeg hver dag lager mat.
  - ii. (f) Han ofte reiser med buss.
  - iii. (g) Jenta ikke likte skrekkinfilmen de viste på skolen denne gangen.
  - iv. (h) Naboen ofte hører på musikk som er laget av ukjente artister fra nabolaget.

Kategori B – Tungt subjekt i forfelt (Nominalt)

1. Tungt subjekt i forfelt + V2
  - i) (i) Den store hunden spiser ofte mat på kjøkkenet.
  - j) (j) Gutten med den blåe buksa kjører helst bil hver dag.
  - k) (k) En kald og sur vind blåser kraftig mot vinduene på skolen i dag.
  - l) (l) Den grønne traktoren parkerte forresten utenfor den lille røde butikken i dag.
2. Tungt subjekt i forfelt + V3
  - i) (m) Den brune katten i går satt utenfor vinduet.
  - j) (n) Et stort skummelt dyr kanskje løper langs veien om natten.
  - k) (o) En grønn liten bil hver dag kjører forbi meg på vei til skolen.
  - l) (p) En sort- og hvitstripet fugl fort fløy over parkeringsplassen som ligger ved barnehagen i morges.

Kategori C – Lett topikalisert ledd

1. Lett topikalisert ledd + V2
  - i. (q) På mandag snakket jeg med naboen.
  - ii. (r) Om tre uker skal jeg til Oslo.
  - iii. (s) I forrige uke spiste den gamle mannen en stor biff.
  - iv. (t) Til neste år skal venninnegjengen fra ungdomsskolen reise på jentetur.
2. Lett topikalisert ledd + V3
  - i. (u) Neste uke jeg skal på konsert.
  - ii. (v) For to dager siden hun var syk.
  - iii. (w) Forrige uke de tre vennene fra landsbygda dro på teater.
  - iv. (x) I fjor familien i nabohuset spiste ofte på restaurant.

Kategori D – Tungt topikalisert ledd

1. Tungt topikalisert ledd + V2

- i. (y) Hver kveld før jeg legger meg gjør jeg lekser.
- ii. (z) Når det er skikkelig kaldt ute liker jeg å drikke kakao.
- iii. (æ) Siden grønnsaker er sunt spiser den glade jenta mye gulrøtter.
- iv. (ø) Når julenissen kommer blir alle menneskene i stua veldig glade.

2. Tungt topikalisert ledd + V3

- i. (å) Noen dager i uka jeg hører på musikk.
- ii. (aa) Fordi det er tomt for mat hjemme han må på butikken i dag.
- iii. (bb) Fordi de elsker film de to bestevennene drar ofte på kino.
- iv. (cc) Siden påsken kom så sent i år den store familien fra byen ventet utålmodig på ferie.

Kategori E – Hjelpeverb

1. Hjelpeverb i V2

- i. (dd) Jeg skal være lenge på skolen i dag.
- ii. (ee) Jenta har vært på jobb hele helgen uten mange pauser.
- iii. (ff) Barna som sitter ved nabobordet vil ikke spise mer gulrøtter nå.
- iv. (gg) Den eldre mannen i nabohuset må måke innkjørselen for snø hver dag hele vinteren.

2. Hjelpeverb i V3

- i. (hh) Jeg i kveld må gjøre lekser.
- ii. (ii) Jeg med vennene mine skal spise på den nye restauranten i helga.
- iii. (jj) Alle barna på barneskolen neste uke skal dra på kino.
- iv. (kk) De fem menneskene som sitter i bystyret alltid må høre på folk som bor i byen.

Kategori F – Fyllsetninger

1. Akseptable

- i. (ll) Guttene med de grønne buksene spiller fotballkamp på lørdag.
- ii. (mm) Jeg kom til Norge for noen år siden.
- iii. (nn) Siden jeg går på skolen må jeg stå opp tidlig.
- iv. (oo) I går fikk jeg en tekstmelding fra vennen min.
- v. (pp) Neste uke skal jeg se på fotballkamp.

2. Ikke-akseptable

- i. (qq) Jenta med det lang håret er hyggelig.
- ii. (rr) Forrige uke kjøre jeg en tur til byen.
- iii. (ss) Jeg skal begynne på skolen for tre måneder siden.
- iv. (tt) Mange menneske pratet jeg med i dag.
- v. (uu) På skoletiden spiser barna is.

Vedlegg 4: Setninger spørreskjema B og D

Kategori A – Lett subjekt i forfelt (Pronominalt)

3. Lett subjekt i forfelt + V3
  - i. (a) Jeg gjerne spiser sjokolade i helgene.
  - ii. (b) Han ofte spiller dataspill med vennene sine.
  - iii. (c) Jenta ikke kjøpte melk forrige mandag etter skoletid.
  - iv. (d) Gutten som regel pusser tennene hver kveld før han legger seg.
4. Lett subjekt i forfelt + V2
  - i. (e) Jeg lager mat hver dag.
  - ii. (f) Han reiser ofte med buss.
  - iii. (g) Jenta likte ikke skrekkfilmen de viste på skolen denne gangen.
  - iv. (h) Naboen hører ofte på musikk som er laget av ukjente artister fra nærområdet.

Kategori B – Tungt subjekt i forfelt (Nominalt)

3. Tungt subjekt i forfelt + V3
  - i) (i) Den store hunden ofte spiser mat på kjøkkenet.
  - j) (j) Gutten med den blåe buksa helst kjører bil hver dag.
  - k) (k) En kald og sur vind kraftig blåser mot vinduene på skolen i dag.
  - l) (l) Den grønne traktoren forresten parkerte utenfor den lille røde butikken i dag.
4. Tungt subjekt i forfelt + V2
  - i) (m) Den brune katten satt utenfor vinduet i går.
  - j) (n) Et stort skummelt dyr løper kanskje langs veien om natten.
  - k) (o) En grønn liten bil kjører hver dag forbi meg på vei til skolen.
  - l) (p) En sort- og hvitstripet fugl fløy fort over parkeringsplassen som ligger ved barnehagen i morges.

Kategori C – Lett topikalisert ledd

3. Lett topikalisert ledd + V3
  - i. (q) På mandag jeg snakket med naboen.
  - ii. (r) Om tre uker jeg skal til Oslo.
  - iii. (s) I forrige uke den gamle mannen spiste en stor biff.
  - iv. (t) Til neste år venninnejengen fra ungdomsskolen skal reise på jentetur.
4. Lett topikalisert ledd + V2
  - i. (u) Neste uke skal jeg på konsert.
  - ii. (v) For to dager siden var hun syk.
  - iii. (w) Forrige uke dro de tre vennene fra landsbygda på teater.
  - iv. (x) I fjor spiste familien i nabohuset ofte på restaurant.

Kategori D – Tungt topikalisert ledd

3. Tungt topikalisert ledd + V3

- i. (y) Hver kveld før jeg legger meg jeg gjør lekser.
- ii. (z) Når det er skikkelig kaldt ute jeg liker å drikke kakao.
- iii. (æ) Siden grønnsaker er sunt den glade jenta spiser mye gulrøtter.
- iv. (ø) Når julenissen kommer alle menneskene i stua blir veldig glade.

4. Tungt topikalisert ledd + V2

- i. (å) Noen dager i uka hører jeg på musikk.
- ii. (aa) Fordi det er tomt for mat hjemme må han på butikken i dag.
- iii. (bb) Fordi de elsker film drar de to bestevennene ofte på kino.
- iv. (cc) Siden påsken kom så sent i år ventet den store familien fra byen utålmodig på ferie.

Kategori E – Hjelpeverb

3. Hjelpeverb i V3

- i. (dd) Jeg på skolen skal være lenge i dag.
- ii. (ee) Jenta hele helgen har vært på jobb uten mange pauser.
- iii. (ff) Barna som sitter ved nabobordet ikke vil spise mer gulrøtter nå.
- iv. (gg) Den eldre mannen i nabohuset hver dag hele vinteren må måke innkjørselen for snø.

4. Hjelpeverb i V2

- i. (hh) Jeg må gjøre lekser i kveld.
- ii. (ii) Jeg skal spise med vennene mine på den nye restauranten i helga.
- iii. (jj) Alle barna på barneskolen skal dra på kino neste uke.
- iv. (kk) De fem menneskene som sitter i bystyret må alltid høre på folk som bor i byen.

Kategori F – Fyllsetninger

3. Ikke-akseptable

- i. (ll) Guttene med de grønn buksene spiller fotballkamp på lørdag.
- ii. (mm) Jeg kommer til Norge for noen år siden.
- iii. (nn) Siden jeg går i skolen må jeg stå opp tidlig.
- iv. (oo) I går fikk jeg en tekstmeldinger fra vennen min.
- v. (pp) Neste uke skal jeg ser på fotballkamp.

4. Akseptable

- i. (qq) Jenta med det lange håret er hyggelig.
- ii. (rr) Forrige uke kjørte jeg en tur til byen.
- iii. (ss) Jeg skulle begynne på skolen for tre måneder siden.
- iv. (tt) Mange mennesker pratet jeg med i dag.
- v. (uu) I skoletiden spiser barna is.